

Vode so tekle po cestah

Zadnje močno deževje tudi Gorenjski ni prizaneslo. Škoda je bila tu precej manjša, za razliko od ostalih krajev pa je največja na cestah. V goratem svetu so zagospodarili hudourniki, ki so si izbirali struge kar po cestah in jih razorali, če so bile makadamske.

Voda pa ni prizanašala tudi v nižjih predelih. Tu je razen naraslih potokov, ki so spodkopali tudi bolj utrjene ceste, opravila svoje še talna voda, zaradi katere je prišlo do številnih usadov in plazov.

Po sedanjih ocenah je na gorenjskih cestah II. in III. reda škode za okrog 100 milijonov dinarjev. Precejšnja pa je tudi na občinskih in gozdnih ter manjših poteh.

Za promet sta še vedno zaprti cesti od Podnarta proti Lipnici in Kropi ter iz Kranjske gore čez Vršič. Nekaj kilometrov od Podnarta pri vasi Žavoše je potok porušil breg, zaradi talne vode pa je zdrselo v strugo celo pobočje in z njim 30 metrov ceste.

Na Vršiču je zemeljski plaz odtrgal del ceste nad Mihovim domom. Dela pri popravilu ovira debela plast snega, ki ga je na vrhu prelaza kar 35 cm.

Največ škode je povzročila narasla Kokra, ki se je zagnala v podporne zidove ceste proti Jezerskemu. V strugo se je zrušilo 40 m zidu, z njim pa še pol ceste na tej dolžini. S cestnega podjetja so takoj stopili v akcijo in z buldožerjem napravili obvoz, tako da promet normalno teče.

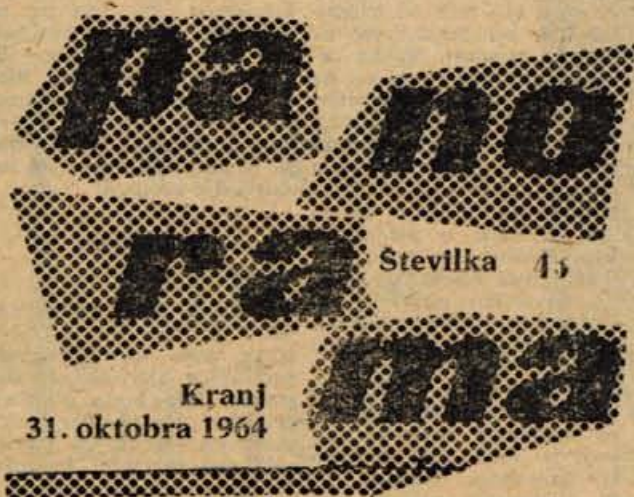
Kot kaže pa je ogrožen podporni zid še na več mestih, ki jih bo treba zavarovati. Vendar pa zaradi narasle vode za sedaj še ne morejo pričeti s popravili.

Tok v žicah nad gorenjsko progo

Vse tako kaže, da bo 29. novembra promet na gorenjski železniški progi že normalno stekel. Te dni so končali z zadnjimi deli pri elektrifikaciji odseka od Kranja do Ljubljane, novembra pa bo poskusno obratovanje.

Kot obljublja, se bomo potem po gorenjski progi vozili z

novimi električnimi vlaki. Parna lokomotiva bo vlekla le še jutranji in večerni vlak. Zaradi večje hitrosti se obeta od Ljubljane do Kranja za četrto ure, od Kranja do Jesenic pa za pol ure krajša vožnja. Razen tega bodo vlaki vozili tudi precej bolj pogosto kot doslej.

3000 let staro počivališče Ramzesa II. na obali Nila, ki naj bi ga zalila voda velikanskega assuanskega jezua

Gradnja velikega umetnega jezua na Nilu — Assuan povzroča velike skrbi ne samo egiptovskim ljubiteljem umetnin, temveč vsemu svetu. Spomeniki neprecenljivih vrednosti naj bi izginili pod ogromnimi masami vode. Največ skrbi povzroča svetišče Ramzesa II. v Abu Simbelu. Ramzes II. (živel je od 1292 do 1225 pred našim štetjem) je dal zgraditi nešteto monumentalnih zgradb in svetišč. Posebno znan sta njegovo svetišče in svetišče žene Nefretete.

Veliko načrtov, toda...

Skoraj »ducata« inženirjev, arhitektov in raziskovalcev je napravilo načrte za rešitev enega največjih del egiptovske ustvarjalnosti — tempelj slavnega Ramzesa II. in tempelj njegove žene Nefretete. Med mnogimi načrti, največkrat fantastičnimi, se je bilo težko odločiti. Ideja dveh francoskih inženirjev Coyna in Belliera, da bi okoli svetišča v polkrogu zgradili 70 metrov visok nasip, ki bi ščitil svetišče pred vodo, je bil nesprejemljiv. Druga skupina Francozov je predlagala, da bi zgradili velikanski suhi dok, ki bi ga nosila vodna površina. Celo filmski producenti so priskočili na pomoč. Angleški producent Mc Quitti predlaga, da bi tempelj spremenili v nekakšen akvarij pod vodo in radevedni turisti bi si lahko ogledovali svetišče z nekakšnimi podmornicami. Ta načrt pa

je bil le preveč v stilu filmskih rešitev! Indijski arhitekt Chudha pa bi tempelj prekril s piramido, ki bi bila podobna slavnim egiptovskim piramidam. Toda med temi predlogi ni rešitev.

300 milijonov mark

Uprava pa je dobila še en načrt, in sicer Italijana Pietra Gazzole. Svetišče Ramzesa II. naj bi izsekali iz kamnitega masiva in 250.000 ton težak blok naj bi s pomočjo 300 hidravličnih dvigal prenesli na obalo umetnega jezua. Načrt so sprejeli, čeprav je bil drag in tehnično težak. Toda kmalu je moral predsednik UNESCO René Mahen sporočiti, da za dela ni dovolj denarja. Pomoč so odklonile ZDA, Velika Britanija in Sovjetska zveza. Ostale države, članice UNESCO, pa so zbrale le 80 milijonov mark, potrebovali pa bi jih vsaj 300 milijonov.

Švedski bodo rešili Ram- zesa II.

Voda v jezua narašča

Pred nekaj meseci je nekdanji premier SZ Nikita Hruščov simbolično zaprl zadnjo odprtino odtoka iz Assuanskega jezua. Toda načrtov za rešitev še ni bilo. Prinesli pa so ga Švedski inženir Furuskog in njegovi kolegi v inštitutu VBB (Vattenbyggnadsbyran) predlagajo cenejšo verzijo Gazzolinoga načrta. Namesto da bi svetišče naenkrat dvignili, naj bi ga razrezali na manjše kose — bloke in potem bi počivališče nesmrtnega Ramzesa ponovno sestavili. Načrt je veliko cenejši od prejšnjega. Predračuni znašajo okoli 140 milijonov mark. Sedaj je bilo sredstva najti že nekoliko lažje. Zvezna republika Nemčija je takoj prispevala 8 milijonov mark, 3 milijone Švedski, USA 60 milijonov itd.

Delo v etapah

Prva etapa »preselitve« je gradnja posebnega nasipa, ki naj bi v 370 metrov dolgem in 35 metrov visokem polkrogu vsaj dve leti ščitil sve-

tišče pred vodo. V tem času pa bodo premestili svetišče del za delom na novo mesto. Potem pa bodo pričeli z »izsekavanjem« tempelja iz peščenega masiva. To bo zelo težko delo, kajti uporabljati ne bodo smeli nikakršnih eksplozivov, ker bi to lahko poškodovalo svetišče. Zato bodo morali okoli 200.000 ton te mase razžagati z motornimi žagami. Noben kos pa ne bo smel biti težji od tridesetih ton, ker žerjavi več ne morejo prenesti. Velika težava pa so tudi ceste, ker ne prenesejo takih obremenitev. Zato bodo veliko prepeljali tudi po Nilu, vendar je tudi prenosna moč parnikov in splavov omejena. Kljub vsem težavam pa računajo, da bo delo končano v poldrugem letu. Medtem pa bodo pripravili tudi notranjost svetišča za veliko »selitev«: vse razpoke na stenah in stropih bodo prekrile z umetnimi masami. Stropne konstrukcije in nosilne stebre bodo obložili z lesno volno in drugimi zaščitnimi sredstvi. Najtežji bo torej izsek tempelja iz kamnitega masiva. Le 80 centimetrov peščenca bo

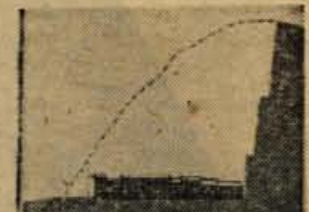
200.000 ton peščenca bodo morali razžagati z motornimi žagami, da bodo prišli do grobnice

Naš cilj je dobiti le 80-centimetrska plast peščenca, ki pa jo bodo okrepili s posebnimi snovmi, da bo prenesla selitev

Svetišče bodo razrezali na posamezne bloke, ki pa morajo biti razdeljeni do centimetra natančno

Tudi notranjost bodo morali prenesti kos za kosom

ostalo na svetišču. Ker pa se bojijo, da bo postal preveč krhek, ga bodo okrepili s posebnimi premesmi. In potem šele bodo prišli do svetišča. Tu pa bodo nastopile nove nevarnosti: razdelitev stropov in sten. Posameznih kamnitih plošč ne bodo razžagali v celoti, kajti velikokrat bodo lahko naleteli na stične ploskve in žaganje na teh delih bi lahko povzročilo katastrofo. Pri delu pa so poškodbe lahko le minimalne, kajti vsak centimeter bi lahko pokvaril vse delo. Bloke pa bodo potem polagali na penasto gumo in prepeljali v skladišče. Poletu 1966 pa se bo pričelo ponovno sestavljanje svetišča.

Tudi Nefretetino svetišče

Podobno kot počivališče očeta 100 sinov in petdesetih hčera bodo »preselili« tudi počivališče njegove žene Nefretete. Oba bosta počivala približno sto metrov proti notranjosti dežele in kraljevala nad pečinami Assuana.

Priladila TATJANA VOZEL

Pokop umrlih

Skozi vsa obdobja človeške zgodovine so običaji, zvezani s smrtjo in pokopom, pestri in zanimivi. Pozamo narode, ki svoje umrle sežigajo, izpostavljajo trupla živalim, da jih ta oglodajo (ptice, mravlje) in nato pokopljejo, drugi jih sežigajo, dajejo pepel v žare, pepel le zakopljejo, ali pa, npr. Indijci, ki stresejo pepel umrlih v reko. Poznamo grobne gomile z enim skeletom, ali pa tudi take, da so umrle v gomili polagali v vrstah, drugega nad drugim, in so sčasoma nastali celi več metrov visoki griči. Rimljani so pokopavali najčešče ob cestah, ki so vodile v mesto. Sam sem pomagal pri izkopu rimskega groba ob cesti, ki je vodila v staro Emono, ob sedanjem Gospodarskem razstavišču, kjer sem v grobu našel lončevina-sto skledico s hrano, jedilnimi polži in razbito steklenico vina. Galci so za časa Cezarja pokojnike sežigali skupaj s še živimi vdovami.

Stari Slovani so sprva svoje umrle sežigali, pepel pa spravljali v posebne lončevinaste žare, ali pa so pepel direktno zakopali v zemljo. Staroslovanske grobove z žarami so odkrili na Češkem, Moravskem, Slovaškem, Ruskem, v Ukrajini in Dalmaciji, medtem ko v Sloveniji, Srbiji, Bosni in Hercegovini pa tudi v Bolgariji takih žarnih pokopov še niso našli. Dolgo časa so mislili, da stari Slovani mrtvih sploh niso sežigali. Za trupla so skopali jamo, ali pa so ga položili na zemljo in zagrnili s prstjo, da je nastala nekaka gomila. V skopane grobove ali vklesane v skalo so stari Slovani na desko položili pokojnika in ga včasih obložili tudi s kamenjem, kar oboje poznamo iz staroslovanskih grobov na Bledu. Katoliška cerkev je nasprotovala sežiganju mrtličev, kar brez dvoma izvira iz judovskega pogrebnega rituala, ki v dobi nastanka krščanstva ni poznalo obreda sežiganja in se je ta skeletni pokop širil tudi s krščanstvom. Zidovski pokop celotnega trupla nam kažeta svetopisemski zgodbi o obujenju Lazarja in vstajenju Kristusa.

Katoliška cerkev je bila proti pridevkom v orožju, nakitu in hrani, ki so jo dajali pred razširitvijo krščanstva v grobove razni narodi. Cerkev je stala na stališču, da je skrb za življenje pokojnika v onostranstvu njena. Kljub večstoletni prepovedi cerkve še danes ljudje dajejo umrlim v grob svetinjske in podobno, čeprav gre v tem primeru za nekake kulturne dodatke, ki jih sicer cerkev priporoča. Da so stari Slovani dajali hrano v grobove, oziroma so ob pokopu imeli nekake pojedine, »gozdbe«, kažejo razni običaji kot npr. prešče, oprašče ali krapci, ki jih ob dnevu mrtvih dajejo svojci umrlih na pokopališču ali na domu. Na Koroškem v Ziljski dolini so še pred 30 leti hodili otroci od hiše do hiše krápečvat, t. j. pobirat krapce na

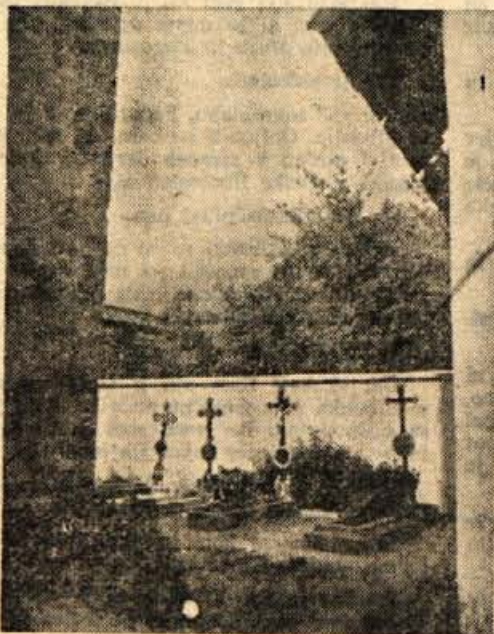
Nekdanje pokopališče v Trbojah (Foto J. Sušteršič)

dan mrtvih. Tudi pogrebščina ali sedmina, ki je še danes v navadi, kaže na nekdanje gostije ob pokopu, kakor tudi na polaganju hrane v grobove. V Srbiji še danes na dan mrtvih svojci na grobu z vinom in slaščicami goste tiste, ki obiščejo pokojnikov grob.

Pokojne so pokopavali naši predniki na deskah, kasneje v krstah, v čolnih, pa tudi na saneh, na kar kaže do nedavna ohranjen običaj v Beli Krajini, ki so ob vsakem letnem času v pogrebnem spredu peljali umrle na saneh. Na Bledu je bil najden staroslovanski grob, s pokopom v čolnu. Stari Slovani so pokopavali najčešče tako, da so umrlega položili v grob na hrbet s stegnjenimi rokami tako, da leže noge na vzhodu, glava pa na zahodu.

S sprejetjem krščanstva so Slovani pričeli pokopavati ob cerkvah, prafarah. Še danes je v ljudski govoricu izročilo, da so Ratečani vozili svoje mrtlice na pokop v Rodine, ki so prafara Gorenjske, in celo to pravi izročilo, da so v zimskem času, ko je bil onemogočen transport pokojnika, njegovo truplo pustili zmrzniti ali pa so ga sušili v dimu.

Naša pokopališča so kot celota ali zaradi nagrobnikov največkrat kulturni spomeniki, na katere vse pre malo pazimo in jih uničujemo.

Stari železni nagrobni spomeniki na pokopališču v Ratečah (Foto: J. Sušteršič)

Kako domače je bilo pokopališče v Trbojah s svojim zidcem in lepimi vhodnimi vrati, pa je bila brez potrebe uničena vsa domačnost, ko so postavili neprimerno betonsko ograjo. V nasprotju s tem pokopališčem v Trbojah pa sta prava parka opuščeni pokopališči v Kranju, s Prešernovim nagrobnikom, in pokopališče v Gorjah z lepim grobiščem padlim borcem in s starimi kamnitimi in železnimi nagrobniki.

V Lomu nad Tržcem, v Tržiču samem, v Kokri, na Trati pri Velesovem, v Lešah in drugje je ohranjenih veliko železnih litih in kovanih nagrobnikov. Na dovškem pokopališču so pomembni nagrobniki gornikov in planincev vseh narodnosti, pa tudi nagrobnik našemu velikemu planincu župniku Aljažu. Na šmarnem pokopališču je ohranjen nagrobnik s posvetilom pesnika dr. Franceta Prešerna.

Na breznškem pokopališču je navje padlih borcev, pa tudi zanimiv nagrobnik Janezu Matiču, gorenjskemu esperantistu. V zasipski cerkvi je edini gotski nagrobnik na Gorenjskem postavljen v spomin grofa Lambergerja.

Mnogi stari nagrobniki so pomembni zaradi napisov v bohoričici, zaradi njihovega besedila, ki je često pisano tudi v stihih, ki so vlti v železo ali vklesani v kamen. Kot nemoderne zametujejo naši ljudje stare kovane križe, delo spretnih rok naših nekdanjih kovačev. V Lomu so ohranjene zanimive kovane ograje na nekaterih grobovih. Enako kot s kovanimi križi delajo lastniki z litimi, železnimi, ki so delo železarjev iz Dvora ob Krki, naših livarjev v Bohinju, novejši pa tudi delo jeseniških livarn. Slovenija je s temi križi svojih livarn, med katere štejemo tudi Samasov livarski obrat v Ljubljani, zalagala vso staro Avstrijo in so pomembni po obliki in delu, za našo kulturno in gospodarsko preteklost, kot tehniški kulturni spomeniki. Razen tega pa se mnogi teh spomenikov vežejo še na naše pomembne osebnosti slovenskega kulturnega, političnega in gospodarskega življenja, kot je to primer Zoisov spomenik na ljubljanskem pokopališču, delo dvorske livarne na Dolenskem.

Ker bo v prihodnje opuščeni precej pokopališča s temi spomeniki, bo naloga krajevnih skupnosti, da v sodelovanju s spomeniško službo te nagrobnike ohranijo s primerno pieteto, ne pa, da bodo ti nagrobniki našli mesto kot gradbeni material ali staro železje. Ta pokopališča naj ostanejo kot parki, v spomin našim znancem, da bodo vedeli, kako so se naši predniki obdolževali spominom umrlih — saj ni več daleč čas, ko bo po vsej verjetnosti prišlo do modernega načina sežiganja mrtličev v krematorijih.

JERNEJ SUŠTERŠIČ

včeraj, danes in jutri

POLsocialistični MARTIN LAŽI

Mihinski-Novak

To je bilo tistega leta, ko je bil fičko vreden teleta, ali je bilo še leto prej.

Pa je stala kraj mesta stolpnica; da se ne zlažem, tako velika so bila v njej stanovanja, kaj tako velika, še dosti večja, kakor vžigalična škatlica. Hišni svet je skrbel zanjo kakor kukavica za svojega mladiča, na vseh koncih in krajih je zamakalo, pred stolpnico pa je bilo kamenja in luž, da je vsak poldrugi omagal, kdor je hotel k pragu.

Notri je živel obrtnica, ta obrtnica je imela hčer, pa jo je že tako razvajala, da ji ni bilo para v vsej komuni.

Ta hči je bila čudno revna. Imela je veliko omaro, ta omara je bila vrhano polna samih gramofonskih plošč, in je imela poleg tega tri tranzistorje, kolo, Vespo, vsak pojutrišnji dan novo obleko, počitnice na morju, protekcijo v šoli in povrh še šest stricev na položaju. Tako se ji je slabo godilo!

Ali bila je tudi pridna. Od poslušanja popevk si ni mogla privoščiti niti urice kuhanja in če ni bila v kinu, je bila na plesu, tako da ni imela niti minute proste.

In ni bila le bogata in pridna, tudi zala je bila. Lase je imela skuštrane kot Brigitte Bardot in jih je ošabno tupirala in blajhala svetu na ogled.

Pa bolj kakor na bogastvo, na pridnost in na lepoto je bila ponosna na svoj jezik: nabrušen je bil kakor referat na zboru volivcev, dolg kakor vrsta v mesnici in noben diskutant mu ni bil kos.

Snubci so se trli kakor v čakalnicah gorenjskih ambulanz, pa to ni bilo čuda. Toda noben ji ni bil všeč, vsak sliherni se ji je zdel premalo frajerski in preveč kmečki in dala je razbobnati: »Drugemu ne grem za ženo kakor tistemu, ki bo znal tako diskutirati, da mu porečem: Lažeš!«

Delali so tam blizu v podjetju trije fantje, izmed njih sta starejša dva štela Polsocialističnega Martina za bedaka. Čuli so o Brigitki in kaj je dala razbobnati, pa sta starejša dva preudarjala med sabo: »Huligana sva od komune, frizuro imava à la Marlon Brando, jezik nama teče kakor leteče milice motor, ni vrabec, da se enemu izmed naju ne posreči — kar poizkusiva!«

Tako sta se menila, Polsocialistični Martin pa ju je poslušal in ni rekel nič.

Prvi je odtulil s svojim motorjem k stolpnici, kjer je bila deklina, najstarejši; pridrvel je mimo pa je punca stala na balkonu, mela si je oči, ker je šele vstala, zehala je in premišljevala, ali naj se našminka ali ne.

Fant zabregza, si odpne črni usnjeni suknjič in vpraša: »Kaj pa kaj delate pri vas?«

Deklina je odgovorila: »Nemara bomo šli v naš vikend pogledat,« in je globoko in široko zehnila.

Pa je zmanjkalo fantu magnetofonskega traku, ni vedel, kaj bi še govoril in kako bi napeljal deklino, da bi rekla: »Lažeš!« Popravil si je čelado, si zapel jopič, dal gas in odtulil. Jezilo ga je, da se mu pot ni amortizirala in je divjal skozi naselje, da ga je nazadnje ustavil miličnik in ga zašil za jurja.

Kmalu za njim je pribrel srednji fant. Deklina je slonela na balkonu in preudarjala, ali bi poslušala Pata Boona ali Beatlese.

Srednji fant parkira in jo ogovori: »Kaj pa kaj delate pri vas?«

Deklina se je najprej zehnila, da se ji je videlo do sinočnje večerje, potem pa je rekla: »Nemara bomo šli v naš vikend pogledat.«

Olimpijske fanfare so omele, olimpijska fana se je preselila v Mehiko, ugasnil je olimpijski ogenj, satelit »telster« je prekinil prenosne oddaje, konec je časopisnih, radjskih, televizijskih oddaj, komentarjev, nič več spanja med službenim časom zaradi poznih televizijskih oddaj in kočno, kar je glavno, potolažena, potešana je bila naša radovednost.

Po udeležbi naših tekmovalcev na olimpijadi se je med in po olimpijskih igrah razvila široka razprava, polemika, vprašanj, ali smo dosegli uspehe ali ne. Kdorkoli pa zasleduje končno razpravo naših športnih strokovnjakov, ne ve, komu bi dal prav,

Konec XVIII. olimpijskih iger

ali tistim športnim strokovnjakom, kateri trdijo, da smo dosegli do sedaj največ medalj na tej olimpijadi, ali tistim, ki trdijo, da ni važno zmagati, temveč le sodelovati na olimpijskih igrah. Po mojem mnenju mislim, da je bolje, če se držimo prvega načela — zmagati za meda-

lje, kajti zato so tudi na olimpijadah zmagovalni odri s prvim, drugim, tretjim mestom, kajti če se bomo držali drugega mnenja, da ni važno zmagati temveč le sodelovati, potem se zna zgoditi, da bodo čez 4 leta obiskali Mehiko samo še funkcionarji, maroderji in nagrajenci.

Zato na letošnji olimpijadi vsa čast poštenim borcem, ki s odali od sebe vse in si pridobili kolajne in priznanje ter s tem dvignili ugled našega športa, naše izredno sožalje pa vsem tistim, ki so nas razočarali in so šli v Tokio samo na izlet in zabavo.

Izmed vseh tekmovalcev so nas najbolj presenetili oziroma razočarali naši specialisti, »zlati dečki« žogobrcarji, kateri kljub rednim treningom na Pokljuki, v Kranjski gori, ob jadranski obali, gostovanju po drugih deželah in njihovim lastnim zagotovitvam, da gredo po zlato medaljo v Tokio, niso uspeli; to je tudi dokaz, da bi s svojimi prognozami imeli večji uspeh v meteorološki službi. Mogoče je njihovemu porazu kriv prenaporni trening ali pa premalo honorarja, kdo ve? Glede na neuspeh naših žogobrcarjev bi bila pravilna prognoza oziroma odgovor na razna vprašanja in intervjujev takšna:

Vprašanje kapetana moštva: Ste prepričani v zmago? Odgovor: Naš cilj je, prvo mesto spredaj ali zadaj — ni važno!

Vprašanje: Kako je z vašimi pripravami s tekmo z Madžarsko?

Odgovor: Naše priprave so zadovoljive in so popolnoma uspele. Nasprotniki so nas naučili častno prenašati poraze, torej smo pripravljene na vse. Mreže na golih smo zakrpali, da bodo pripravljene na sprejemanje golov.

Vprašanje: Kakšen uspeh pričakujete v tekmi proti Nemčiji?

Odgovor: Borba z nasprotniki bo neizprosna, zgubili smo že več tekem in smo v izredni formi. Ne dvomim v naš uspeh.

No, pa sedaj je to presenečenje, žalovanje naših neuspehov že mimo, želeli bi pa samo to, da bi v bodoče takim športnikom, kateri so nas sedaj razočarali v Tokiu, rekli po japonsko Sayonara!

GREGA

Na, pa je bil tudi drugi s svojim magnetofonskim trakom pri kraju, popraskal se je pod čelado in jezen dal gas, da se je motor splašil in je skoraj zadel ob pešca na prehodu in ga je miličnik zašil za jurja.

Pripelje mimo na službenem mopedu Polsocialistični Martin, ki je bil pri podjetju za kurirja in so ga ravno po malico poslali. Deklina je slonela na balkonu, ogledovala si je palec desne noge in ugibala, ali naj ga polakira ali ne. Pa se spomni Polsocialistični Martin pogovora fantov in ji reče: »Kaj pa kaj delate pri vas?«

Deklina pravi: »Nemara bomo šli v naš vikend pogledat.«

On nato: »Srečni ljudje! Midva z materjo sva letos svojega dala turistom iz Albanije v najem!«

Njej se je hotelo zehnuti, pa se je tako zavzela fantove zgovornosti, da je od presenečenja požrla žvečilni gumi in rekla: »To je dobro.«

On: »Ni dobro. Plačali so nam v dolarjih, pa se je razvedelo.«

Ona: »To je zlo.«

On: »Ne posebno. Imamo žlahto na položaju, pa si nam nihče ni upal kaj žalega!«

»Pa to je zelo dobro!« je rekla hči in ni trenila z izpoljenimi obrvmi. »Preskrbljeni ste z devizami, če boste šli v inozemstvo.«

Reče on: »Ni bilo dobro. Ko smo se vračali iz Avstrije, so prišli v vagon trije cariniki.«

»To je zlo!« veli ona.

»Ni zlo!« reče on. »Eden je bil slep, drugi brez oči, tretji pa ni videl!«

»To je dobro!« ona.

On: »Cariniki pač! Ali prišvercana roba je bila zanič. Ko smo si jo doma ogledali, smo ugotovili, da na njej piše *Made in Yugoslavia!*«

»To je slabo!«

On: »Ni tako slabo. Podarili smo jo našim gostom iz Albanije. Obljubili so nam, da nam bodo takoj po vrnitvi poslali v zameno darilne pakete s preciznimi izdelki albanske finomehanike!«

»Pa je dobro!« pravi ona.

»Ni!« on. »Albanci so se na poti domov tako izgubili, ker so se zanašali na informacije in rezervacije naših turističnih agencij, da jih nikdar več ne bo nazaj pod rodni albanski krov.«

Ona: »To je zlo!«

On: »Zakaj! Smo bili k sreči zraven, ko jim je uslužbenka dala napačne podatke. Zdaj jo bomo tožili za odškodnino. Po laseh smo si jo zapomnili. Prav tako ima blajhane, kakor jih imaš ti!«

»Lažeš!« je zavreščala deklina in razkačena skočila pokonci. »Lažeš, jaz sem naravna!«

Polsocialistični Martin v smeh in je rekel: »Ali te imam! Lažeš!« si rekla.

Deklina je bilo sram in se je vdala: »Ujel si me! Ti boš moj mož, dokler se ne ločiva.«

Polsocialistični Martin pa je odgovoril: »Lažeš! Maram zate! Vžgal je moped »brrrr!« in peljal naprej po malico.

Ali ljubim grešno?

Mislite, da sem dekle, ki ima prav vse? Kako se motite! Ali lahko ljubim svojega zakonskega moža, lahko ljubkujem svoje dete ali kuham svoji družini? Ne, ne, ne morem! Nobena ženska naj si ne želi še več.

Toda, življenje ne da nikomur vsega, česar si želi. Meni je dalo milijone kot filmski zvezdi, odreklo mi je pa pravico, da poročim človeka, ki ga ljubim.

Zame je Carlo Ponti vse. Oče, ljubimec, dober zakonski mož. Vse mi da, da mi občutek varnosti, zaupanje in čudoviti občutek ženskega izpopolnjenja. Toda svet naju obtožuje, ker katoliška cerkev ne prizna njegove ločitve. Tako sva ostala skupaj kot ljubimca, brez teh papirjev v rokah. Nekateri imenujejo tako življenje grešno. Vendar, poznam mnoge poročene, ki se ne ljubijo, ne spoštujejo in si ne zaupajo. Ali ni le to življenje grešno?

Moram se smejati, ko pomislim na bajne vsote denarja, ki ga zaslužim. Kot otrok sem stradala in se potikala v cunjah naokoli. Nismo imeli mleka, ne kruha, včasih še vode ne.

Rodila sem se 20. septembra 1934 v Italiji. Takrat življenje ni bilo lahko za otroke, ki so imeli očete. Kaj šele zame in za mojo mamo! Ostala je sama z mano. Njen ljubimec in moj oče jo je zapustil. Z vsem denarjem sveta ne bi mogla materi poplačati, kar je storila zame in za mlajšo sestro Marijo.

Ko sem bila stara 3 mesece, smo se preselili v Pozzuoli, mestece blizu Neaplja. Naša družina je bila pravzaprav velika: stari starši, strici in tete, mati in jaz. V postelji smo ležali po trije. Sedaj si skoraj ne morem predstavljati, da človek sploh lahko živi v takšni revščini. Ni čudno, da je mama težko zbolela. Lastnica hiše, v kateri smo stanovali, ji je dala močno zdravilo. Mleko je materi izostalo. Jokala je: »Zakaj ste mi to storili? Sedaj ne bom mogla več dobiti.«

»Bolje je tako,« jz odgovorila žena. »Le zakaj naj otroče živi. Saj ji ne morete ničesar nuditi, nima očeta, ne hrane, sploh ničesar nima. Zanj je bolje, da umre.«

Mati, čeprav bolna, da je komaj hodila, je poiskala obilno dojiljo. Dojila me je in ohranila pri življenju. Sedaj trdi, da smem svojo postavo in uspeh pripisati njej. Sama mislim, da sem podobna mami. Ona je ena najlepših žena, kar jih poznam. Kot deklica sem bila tako suha, da so mi otroci nadeli ime »stecchetto« (letva). Res sem bila mršava, velika in grda. Polt sem imela tako temno kot kaka Arabka.

Dopovedovala sem si, naj se ne jezim na svojo postavo. Ker sem tako velika in suha, se vsaj razlikujem od drugih deklet. Sanjarila sem veliko. Včasih, ko sem se lačna prebudila, sem si dopovedovala: »Nekega dne bom doživela nekaj čudovitega.« Tako sem hotela ubežati žalostni resnici. Moje obleke niso bile obleke, pač pa cunje. Edino toplo in lepo oblačilo v hiši je bil materin zimski plašč iz kamelje dlake. Nosila ga je zelo rada. Vendar, nekega zimskega dne ga je sparala in ukrojila meni toplo obleko. Kajne, da lahko razumete, da ljubim svojo mamo!

Med vojno smo doživeli dosti težkega. Mislim, da je mati prav v tem času zelo pogrešala očeta. Očeta sem nekajkrat videla. Vendar, toplih čustev nisem gojila do njega. Moj oče je bil stari oče. Cutila sem, da bi on dal življenje za naš tri. In kaj smo pomenile lastnemu očetu?

Vojna se je končala. Cutila sem, da sem postajala lepša. Ženske oblike so se že pričele pri-

kazovati, čeprav sem bila še zelo vitka. Moški so se mi skušali približevati. Človek, katerega sem resnično globoko vzljubila, je moj Carlo Ponti.

S petnajstim letom sem sodelovala pri lepotnem tekmovanju v Neaplju. Bila sem druga in dobila še kar lepo denarno nagrado ter zavitek tapet. Te tapete so še vedno v stanovanju v Pazuoli. Obe z mamó sva bili razburjeni in uspeha veseli. Mama je sklenila: »S teboj se bom peljala v Rim. Morda boš dobila delo pri filmu.« Kot statistki sva si z mamó namreč že v Neaplju služili kruh.

Odpravile sva se na najvažnejšo pot v življenju. Nosila sem modro obleko in bele čevlje z visokimi petami. Imela sem kratke lase in še vedno sem bila zelo suha. V Rimu sva našli najprej sobo in nato iskali delo. Tedaj so filmali »Quo vadis«. Dobili sva službo kot statistki. Za petnajstletno dekle je bilo delo med slovitimi igralci čudovita dogodivščina. Delo je bilo sicer naporno, vendar sva lepo zaslužili in sva bili srečni. Marija je zbolela in njena bolezen je mamó gnala domov. Ostala sem sama.

Nekega večera sem s prijateljico odšla v nočni lokal »Colle Oppio«. Tam je bilo lepотно tekmovanje. Carlo Ponti je bil v komisiji. Opazila sem, da me z zanimanjem opazuje. Poslal je nekoga k naši mizi, če bi tudi jaz hotela tekmovati. Seveda, neapeljska kri je vroča in sem takoj privolila. Bila sem druga. Ponti me je povabil, naj se drugi dan oglašim pri njem v pisarni.

Le zakaj bi moški vabil mlado dekle k sebi? Sklenila sem, da ga ne bom obiskala. Vendar, ali ni imel ta človek odkrit in pošten pogled in iskren nasmeh? Ne, on ne izgleda moški, ki »lovi« dekleta. Šla sem k njemu.

Slikali so me, vendar je fotograf dejal, da nisem fotogenična. Carlo ni bil istega mnenja in ni uvrغل upanja. Če sem iskrena, res ne vem, kaj je on videl na meni. Izgledala sem res že kot ženska, a bila sem še tak otrok.

Občutila sem, da mi postaja Carlo Ponti vedno bolj všeč. Spoštovala in ljubila sem ga.

Ze sem snemala film »Zlato Neaplja«. Bila sem nervozna in nisem upala, da bom uspela. Hotela sem le zaslužiti, bila sem lačna. Rada bi pomagala materi ter Mariji.

Carlo se je ločil od svoje žene. Rad me je imel. Ko bi gledal Carla z mojimi očmi, bi se vam zdel najlepši moški na svetu. Njegove oči so tako mile, nasmeh tako prijazen. Človek, s katerim sem v srcu poročena, je miren, obziren in tako prijazen. On je pravi Milančan. Ne ujezi se zlepa. Ni ljubosumen, sicer pa tudi ne dam za to povoda. Priznati moram, da sem jaz večkrat ljubosumna. Njegovi instinkti so moji instinkti. On pozna in ugane moje najgloblje skrite misli. Poleg sebe ga čutim, četudi ga ni. Samo z njim sem varna in srečna.

Ni še dobro leto od tega, ko sem pričakovala otroka. Otroka si srčno želim, morda bolj kot karkoli v življenju. Vendar v četrtem mesecu nosečnosti sem ga izgubila. Bolj sem trpela, kot bi človek lahko z besedami izrazil. Mojega otroka ni moglo nič rešiti, tudi milijoni ne. Tako zelo sem upala, da bom postala mati. Verjetno je napačno, če si človek česa tako goreče želi. Verjetno sem ga izgubila prav zaradi prevelikega notranjega vznemirjenja. Od strahu, da bi umrl, sem bila vsa iz sebe.

Res so me morali peljati v bolnico. Cutila sem, da bom izgubila otroka in splavila sem. Bila sem uničena. Tudi Carlo je žaloval. Toda zdravniki o mi vlivali upanje. Upanje, samo to mi je ostalo. Sprizajnila sem se z usodo. Morala sem se, kot sem morala, da sem nezakonski otrok.

Kot otrok sem morala dostikrat slišati brezsrčno besedo »pankr«. Sedaj mi je vseeno. Toda sprašujem se, ali ljudje vedo, kako boleč je ta madež za otroka. Vem, da sem zaradi tega veliko trpela, saj sem bila vedno boječ in zdržan otrok.

Priredila MOJCA GORJANC

Sophia Loren v svojem stanovanju v Rimu

Štiriletna Sophia z materjo Romildo Scicolone in mlajšo sestro Marijo

Vedno tarnamo, da nam manjka denarja in da težko »preživimo« mesec s plačo. Po drugi strani pa zopet nočemo denarja. Mogoče se mi boste smejali in dejali, češ temu pa nekaj »manjka«, da tako govori. Ne ne, kar v redu je z menoj, samo oni dan nisem mogel ves dan porabiti pet tisočakov, ki sem jih »vrgel« na cesto. Ljudje so se jim smejali, pobrali jih pa niso hoteli. Gospodinje bodo dejale, da vsak dinar vedno poberejo. Vendar sem tudi na mestih, kjer je največ gospodinj, poskusil potrošiti denar. Od petih tisočakov sem porabil samo tri.

Dinar na cesti — tisočak v žepu

V katerikoli banko boste stopili, boste zasledili napis: »Spoštuj naš jugoslovanski dinar!« Ko včasih premišljuje o tem, se mi vsiljuje vprašanje, ali v resnici spoštujemo naš dinar. Nekoč sem mislil, da ga spoštujemo tako kot zaslužni. Sedaj sem pa drugačnega mišljenja.

Vedno pobereš vsak dinar

Med našo akcijo »Dinar na cesti«, tako smo jo imenovali, smo opazili, da na Jelenicah le bolj spoštujemo naš dinar.

Zapeljali smo ob pločnik pri »Kompasovi« poslovalnici. Skozi okno sem odvrgl dinar na pločnik. Kolega Franči je pripravil objekt. Ura je bila petnajst minut do desetih. Čakali smo komaj deset minut.

Zagledali smo človeka tridesetih let, ko se je sklonil in pobral dinar. »Se vedno sem pobral vsak dinar. Res, dinar ni veliko vreden, vendar brez dinarja ni tisočaka« nam je povedal Janez Jur-

la, potem pa je zamahnila z roko in odšla naprej. Verjetno bi bila danes drugačnega mišljenja in bi takoj pobrala dinar. V Bohinju smo tudi doživeli prav smešno dogodiščino. Mimo je prišla gospodinja (vem po njeni prtljagi, da je bila gospodinja); pobrala dinar, vendar ga je takoj zatem odvrгла. Torej zanjo je bil dinar malo premalo. Škoda, ker ste s tem odvrgli tisočak! Odpeljali smo se dalje.

Kar ti ga poberi!

Odpravili smo se še v Kranj in Skofjo Loko. V Skofji Loki smo morali čakati kar tri ure, da smo »oddali« tisočaka, ki ga je namnila komunalna banka. Zasedo smo napravili na treh

Ljudje nemarajo denarja

Prvi je pobral »tisočaka« Janez iz Dovij

Sofer, fotoreporter in jaz smo se odpravili na akcijo. S komunalno banko smo se dogovorili, da bo ona nagradila vsakega, ki bo pobral dinar na cesti, s hranilno vlogo tisoč dinarjev.

V redu!

Zdaj pa na delo!

Sofer je napravil prvo postajo na tržiški avtobusni postaji. Skozi okno avtomobila sem vrgel dinar. Padel je na sredo ceste.

Opazovali smo, kdo ga bo pobral. Ustavil se je moški petdesetih let, nekaj časa ogledoval dinar, potem pa zamahnil z roko ter odšel dalje. V dveh urah, kolikor smo čakali, se je nekaj takih prizorov ponovilo, vendar ga pobrali ni hotel nihče.

Vzel sem dinar, ga spustil v žep in odšli smo naprej.

V Radovljici smo se ustavili na točki, kjer je največ ljudi. To je avtobusna postaja. Ker smo imeli že izkušnje iz Trčiča, smo mislili, da je dinar premalo in se mogoče res ne vidi. Zato smo vrgli dvakrat po en dinar.

Ubogi dinar! Kolikokrat je bil pohojen, ali so ga brčali ter si ga od vseh strani ogledovali. Vendar se nikomur ni zdel toliko vreden, da bi se sklonil in ga pobral.

Kamen na kamen palača, dinar...

man iz Dovij pri Mojstrani. Sedaj pa pojdite na jesensko komunalno banko, kjer vam bodo izdali hranilno knjižico z vlogo tisoč dinarjev. Hotel je vrniti dinar, ker ni verjel, da je to res. No, vseeno smo ga prepričali. Izmenejali smo nekaj besed in mi smo morali naprej, da bomo videli, koliko tisočakov bomo lahko v enem dnevu zapravili.

Poskusili smo v Bohinjski Bistrici. Zopet je sledilo presenečenje. Odvrgli smo trikrat po en dinar in opazovali, kako gledajo ljudje na dinar, ki leži na cesti. Mimo je prišlo dekle najlepših let. Pred dinarjem se je ustavilo. Nekaj časa si ga je ogledovala ter se nalahno smehljala,

mestih. Prvo pri »Puštalskem« mostu. Mnogo ljudi si ga je ogledalo, vendar pobrali ga ni hotel nihče. Z njim so igrali nogomet, se mu smejali in podobno. Po eni uri je bil že tako umazan in poškodovan, da sem ga moral sam izločiti iz »prometa«. Odšli smo proti zelo znani slaščičarni »Pri Homanu«. Tam je vedno dosti ljudi, posebno otrok. Prepričani smo bili, da ga bo eden izmed njih pobral. Toda videti je bilo, da ima joga dovolj.

Mimo sta prišla dva fanta, stara okoli dvanajst let. Eden reče drugemu, naj ga pobere. Ta mu pa odgovori: »Kar ti ga poberi, če se ti zdi vredno pripogniti za en dinar, jaz se že ne bom!« Dragi fantek, več kaj ti povem, da bi se ti splačalo pripogniti! Velikokrat bi lahko šel zaradi tega v kino ali pa bi lahko pridno naprej varčeval. Drugič ga boš pa z veseljem pobral! Ne zaradi tega da boš dobil tisočaka, ampak, ker ti bo nekje manjkalo samo en dinar!

Sele v tretji zasedi smo »uspeli« oddati tisočaka. To je bila avtobusna postaja. Ljudi je bilo veliko. Imel sem kar dosti dela, ko sem opazoval tri mesta, kjer so ležali dinarski kovanci. Bili so precej eden od drugega, in ne bi bilo prav da bi ga nekdo odnesel in za to ne bi dobil objubljenega nagrade.

Čakali smo »debelo« uro. Že smo mislili, da bomo morali brez uspeha oditi nazaj v Kranj, ko se je našel človek, ki le spoštuje tudi dinar. Prišel je iz restavracije,

Po Prešernovih stopinjah v Kranju

(Nadaljevanje)

Naši, sicer tako bežni zapiski o spominih na dneve, ki jih je preživel France Prešeren v Kranju, ne bi bili niti malo popolni, če ne bi omenili tudi pesnikovih zares demokratičnih odnosov do soljudi iz izrazitega čuta za pravičnost v svojem poklicu. Le tako bo mogla pred našimi očmi vstati prava, intimna notranja podoba velikega umetnika in plemenitega človeka.

Kot advokat naš Prešeren res ni bil kak »škoderec ali pijavka«, kakršni so bili tedaj po večini vsi drugi odvetniki in cesarski uradniki — to trde prav vsa, ustna in pisana, sporočila; zato si France tudi ni skoval iz svojih kranjskih pravičnejših pridov rumenjakov, čeravno je pred leti na to prešerno namigaval v nekem svojem sonetu. Bolj in bolj se nam utrjuje prepričanje, da se je pesnik tudi v odvetništvu izkazal za pravega demokrata in humanista. Da je dosledno poudarjal in se držal človečanske plati izbranega poklica.

Nikoli ni bil materialist; zato denarja že od študentovskih let ni znal ali ni hotel prav ceniti. Sestra Lenka, kakor

kjer si je, kot je bilo videti, kupil cigarete. Stopal je mimo dinarja. Z levo nogo je stopil nanj, vendar je hitro stopil korak nazaj. Sklonil se je in pobral tisti »nesrečni« dinar. Skočil sem iz »zasede« in ga povprašal za ime. To je bil Kržišnikov Edo iz Demšarjevega predmestja v Skofji Loki. Malo je bil presenečen, ko smo mu povedali, za kaj gre. Dejal je, da vedno pobere dinar, ko ga vidi na cesti. To ne zato, ker bi mi manjkalo denarja, vendar — če ni dinarja, ni milijona.

Ali mladi ljudje res ne marajo denarja?

V Kranju smo se dvakrat postavili v »zasedo«. Prvič na avtobusni postaji. Toda tisto smo imeli malce smole. Postavil smo na tri mesta dinarje. Seveda smo vse tri opazovali, kdo jih bo pobral. Vendar nam je neki starejši moški ušel. Pobral je dinar in ko je videl, da gremo proti njemu, je hitro stekel. Mogoče je mislil kaj drugega

tudi nečakinja Marijana Vovkova, obe prava v svojih spominih, da je bilo Francetu prav malo mar za dober zaslužek. Če pa je dinar že imel, ga je znal hitro obrniti in porabiti. »Bil je ponucoven človek«, tako govorita obe sorodnici. Tudi mati mu je še pred nastopom službe, odsvetovala tako, da bi znal opraviti s »kasos« in premoženji: »France, France, um imaš, pameti pa ne!«

In res, vsa pot do smrti mu je bila posuta s trnjem in stiško pomanjkanja gmotnih sredstev. Toda dobro srce in pošteno vest je ohranil vse življenje. Čist je umrl...

Bil pa je doktor France Prešeren zares pravi doktor pravice. Pravice malih in zatiranih ljudi! Prevzemal je njihove pravice, ne da bi računal kaj za svoje odvetniško delo, ali pa je zaračunal tako malo, da se je nekaterim zdelo manj kot nič.

Tik pred pesnikovim prihodom so se v letih 1844—1847 zvrstile na Gorenjskem prav slabe letine. Kmeta je sedaj, bolj kot kdaj prej, žulil graščinski jarem. Upor je sledil uporu, najdrznejši so bili kmetje v okolici Cerkele in Senčurja. Pa tudi skupina kranjskih meščanov in okoliških kmetov se je v januarju leta 1848 uprla nadaljnjemu plačevanju desetine kranjskemu župniku. Tudi to tožbo, ki naj bi ugotovila, da taka obveznost ne sme in ne more več obstajati, je vodil naš dober Prešeren!

Pa tudi vrsta drugih ohranjenih listin kaže na to, da je za pravico goreči pesnik čestokrat zastavil svojo odvetniško spretost v obrambo malih ljudi pred tiranstvom mogočnikov in bogatašev. V oktobru 1847 se je npr. v imenu kmeta Andreja Goloba iz Senčurja uprl odločbi ljubljanskega gubernija, ki je dovoljevala graščini Kieselslein kar dvojino desetino. Prešeren je zastopal tudi stražiškega kočarja Jakoba Udirja v tožbi proti objestnim in nasilnim gruntarjem, ki so njega in sina pretepli.

Poznamo še več takih primerov, ko se je prvi kranjski advokat postavil z vso odločnostjo in z vsem srcem na stran reveža, ne pa na stran vaških ali grajskih mogotcev. Kako pravilne in pravične so bile njegove pravde, je še po smrti izpričal upravitelj Prešernove zapuščine, dr. Anton Rudolph, »da je njegov prednik zapupano mu zadevo pošteno štutil in urejeval s čim najnižjimi stroški.«

Ali smo Gorenjci varčni?

Prav letošnje leto poteka 40 let, odkar je bil današnji dan (31. 10.) proglašen za »Svetovni dan varčevanja«. Prav zaradi tega smo se odločili za našo akcijo in jo tudi izvedli. Za tiste, ki bodo pobrali dinar, smo namenili pet hranilnih vlog, oddali pa smo samo tri. Sedaj se menda ne boste čudili, ker sem na začetku napisal, da v enem dnevu nisem mogel porabiti pet tisočakov.

V Komunalni banki smo zatem vprašali, koliko je na Gorenjskem vlagatelj in koliko znašajo vloge? Povedali so nam, da je na Gorenjskem 43.486 vlagatelj s 3.077.540,00 dinarji vlog. JAKOV JOSK.

Nepravilnih pravič pa dr. Prešeren sploh prevzemal ni, pa naj bi imel od njih še toliko haska.

V zadnjih mesecih življenja, posebno po smrti zadnjega svojega ljubljanskega prijatelja dr. Blaža Crobatha, se je naš pesnik pričel čedalje bolj družiti z najpreprostejšimi ljudmi.

Izročilo ve povedati določneje od dveh takih možeh iz takratne najnižje kranjske družbene plasti. Prešeren je prav rad posedal v gostilniški družbi s posebnem Francem Rajgljem, p. d. »Pacenjkom«, ki je živel v letih 1815—1877 in bil splošno znan kot delomržen stopač. Naš pesnik pa je duhovitega moža rad imel. Saj je bil prav tako odrezav kot Prešeren sam in njegove šale so bile prav tako žgoče s polno humorja. Bil pa je Pacenj iz stražiške sitarske družine. Ker je bil njegov oče le gostač, Pacenj ni našel pravih tal. Ob koncu življenja je postal menda celo rokovnjač v besniških gozdovih. O teh divjih in maščevalnih možeh še danes dosti vedo povedati v Besnici. Tudi to, da se jih revežem ni bilo treba nič bati...

Drug tak govorec je bil Prešernu »slepi Jurij«, znan kot ljudski pevec. Z njim je naš pesnik večkrat prišel v Jalenovo gostilno. Tjagrede sta brundala Marijine pesmi, brččas da bi udobrovoljila pobožno krčmarico?

Spričo take dobrosrčnosti, naj si bo v pravih ali v življenju, se seveda ne smemo začuditi, ko zvemo od potomcev Gasperja Podrekarja, kako ubog in zapuščen je bil Prešeren, ko so ga mrtvega umivali in na mrtvaški oder dajali. V pesnikovi hiši je morala v zadnjih dneh vladati velika revščina pa tudi neodpuščljiva Katrina zanikrnost. Podrekar je v tistih časih skrbel za pripravo pogrebov. Imel je hišico v Roženski ulici (sedaj Tomšičeva ulica št. 46, po katastru Mesto št. 43). Med darovalci za Prešernov nagrobnik najdemo tudi Podrekarjevo ime. Prispeval je 1 goldinar, torej natanko toliko kot bogati Florian...

Ko že govorimo o malih, a vrljih ljudih, ki so bili našemu pesniku tako zvesto ob strani, kot je bil on njim, omenimo še presunljiv podatek iz nabiralne pole Prešernovega strica Janeza Krsnika, ki je zbiral prispevke za nagrobnik v daljnih Senožcah. Na 11., 12. in 13. mestu so naštetih naslednji darovalci: ena uboga vdova... 30 krajcarjev, gosp. Antop Pokorn, fajmoštr iz Senožca... 20 krajcarjev, en ljudomili berač... 30 krajcarjev. Vdova in berač sta gotovo dala iz srca...

Ne bo narobe, če med skromne pesnikove kranjske znanke prištejemo še Tomaža Pirca (1813—1880), originalnega moža, po poklicu ranocelnika in porodničarja (služboval v Kranju od 1836 do 1850, pozneje je bil okrajni zdravnik v Trčiču). Mož bi moral po očetovi volji postati čevljar, a je še kot fantič ušel od doma in se v Ljubljani izučil v kirurgiji (ki je v tistih časih bila uvrščena v obrti, ne v medicinsko vedo). Za Prešernovo zdravje sta sicer skrbela doktor medicine Anton Bežek in lekarnar Boštjan Savnik, a vendar je dobričina Tomaž Pirc rad nenaravno prihajal k bolniku. Prav do zadnjih dni je nesrečnemu pesniku lajšal trpljenje. Za svojo pomoč plemeniti Tomaž Pirc ni računal ničesar, pač pa je v starosti, nekaj let pred smrtjo, sporočil Franu Levcu spomine na Prešerna, ki so za prešernoslovje zelo pomembni.

V Kranju je Pirc stanoval na Mestnem trgu (danes Titov trg št. 14), po katastru Mesto št. 115), t. j. današnja Pavšlarjeva hiša, nasproti nekdanjega rotovža. Pred leti je izšel izpod peresa Petra Bohinca obsežen življenjepis »Tomaž Pirc«, sloveči zdravnik« (Gorenjska knjižnica, zv. 20).

Da pa naduta gospoda, najsi je bila svetna ali duhovna, ponosnemu in samozvestnemu Prešernu, ni kaj posebno impozantna, zvemo iz precej robate anekdote:

Hiša Gasperja Podrekarja

Takrat, v prvi polovici 19. stoletja, so ni bila speljana po Gorenjski železnici. Ljudje so potovali iz kraja v kraj s poštnimi kočijami. Ker pa je bilo v takem vozu bolj malo prostora za potnike, je bilo treba prostor že nekaj dni prej rezervirati na eni od poštnih postaj (v Kranju je to bilo pri »Stari pošti«, pozneje pa pri »Bekseljnu«). No, in tako je tudi naš Prešeren pravočasno zagotovil prostor za pot v Ljubljano, v neki poslovni zadevi. Po takratnem običaju je dobil kot potrdilo za plačano rezervacijo v poštni kočiji poseben »bilet«.

Naslednjega dne, ko bi moral sestiti v poštni voz, opazi na trosedežni klopi precej obilna jezuita, ki pa nista bila kar nič voljna, dati prostora še enemu potniku. Tedaj je, sicer vedno tako mirni France, vzkipev in jima povedal nekaj gorkih jezuita in na noge, češ, ali ne ve, »kdo sva midva? Sva iz Družbe Jezusove!« Prešeren pa odrezavo nazaj: »Od ta prve ali od ta zadnje?«

Pojasniti je treba, da se jezuitski red imenuje »Družba Jezusova«. Prva Jezusova družba, ko se je v hlevcu rodil, sta bila osel in vol, zadnja družba, ko je umiral na križu, pa sta bila dva istočasno križana razbojnika... Kako se je potem Prešeren razumel z jezuitoma na poti do Ljubljane, izročilo ne pove...

CR TOMIR ZOREC

Tomaž Pirc (1813—1880)

Provo kitajsko mesto, na katerega je naletel Marco Polo na svoji poti z zahoda, leži ob Rumeni reki, 1600 kilometrov oddaljeno od njenega izvira. Imenuje se Lanchow. Okrasto in prašno blato ovija gole griče, ki obdajajo mesto, stare okope, ki ga ščitijo, in hiše. Stari Kitajski, piše Robert Guillain v knjigi »Šeststo milijonov Kitajcev«, je Lanchow pomenil »koniec sveta in zadnja vrata.« Danes pomeni »začetek novega sveta.« Na bregovih velike reke, poraslih z vrhami in topoli, je Mao ustvaril leta 1956 najpomembnejši znanstveni center države. Prav tu se je rodila prva kitajska atomska bomba, ki je sprostila svojo energijo 15. oktobra letos, dan po dogodkih v Kremlju.

Glavna ležišča urana se nahajajo v Tibetu in Sinkiangu. Lanchow predstavlja njuno prednjo stražo. Večino urana je leta 1957 odkril britanski fizik Ponte Corvo, ki je emigriral v Rusijo, in ki so ga Rusi nato »posodili« Kitajski. Seveda sta bili obe državi takrat v prijateljskih odnosih. S tem pa zaloge urana še niso izčrpane, dovolj ga je še v Mandžuriji in na jugu, v pokrajinah Honan, Quangsi ter Klangsi.

Ceprav je izumila topovski smodnik in kompas, je cesarska Kitajska, ki so ji vladali visoki uradniki, na moč navdušeni za književnost, silno

prospekti npr. oznanjajo, da bo vsak tuji znanstvenik, ki se bo odločil ostati na Kitajskem, zaslužil več kot v kapitalističnih državah. Da bi Kitajska prodrla v zapadne in sovjetske skrivnosti navzočih naprav, njen radio večkrat tedensko ponuja vsoto 300 milijonov dinarjev vsakemu pilotu, ki bi prostovoljno pristal z U-2 ali enakim ruskim letalom na njenem ozemlju.

Letala U-2 so fotografirala tovarno

1. oktober 1964. Visoko pod rumeno streho Vrat nebeškega miru gleda Mao Ce Tung plimovanje ogromne človeške množice. V dveh urah je milijon Kitajcev šlo preko prostranega trga Tien An-Men. Peking praznuje petnajsto obletnico revolucije s himno na čast veličini in moči.

Dolgo pred sončnim vzhodom je mesto napolnil zamolkel hrup. Vrata starih hiš, pobarvana z rdečim kitajskim lakom, leseni paviljoni, delavske hiše v ruskem slogu, vse se je odpiralo v praznino. Že ob šestih zjutraj je 500 tisoč otrok, pripravljenih na parado, napolnilo v dolžini osmih kilometrov vse uličice in avenije, ki vodijo na trg. Štiri ure pozneje — štiri dolge ure, ki so jih nepremično predsedeli na zložljivih stolčkih s skodelico čaja v roki — se je po

na minimalnih pistah za primer nenadnega atomskega napada. Te informacije pridejo nato z ostalimi v Hong-Kong, kjer imajo posebne ameriške, angleške in japonske službe postavljeno široko obveščevalno mrežo.

Iz tega sledita dva bistvena zaključka, ki ju vsebuje tudi poročilo ameriškega zunanjega ministrstva:

1. Kitajska skriva daleč proč od mest svojo klasično armado — tri milijone mož — zato, da je ne bi izpostavljala nevarnostim atomskega boja; pripravljena pa mora biti na morebitno atomsko bombardiranje.

2. Kitajska se sistematično opremlja s termojedrnimi orožjem in ultra modernimi napravami.

Takšen način razvoja ilustrira prvooctobrska parada: vojske praktično sploh ni bilo v njej. 500.000 otrokom so sledila raznobarna lesena vozila, ki so predstavljala različne poklice; za tem so pokazali makete jeklarn, izza katerega je tekla iskreča se voda, lotose iz ogromnih cvetnih vencev, napravljenih iz pahljač, ki so jih nosile ljubke Kitajke. Potem so prišli policisti in policistke v temnomodrih uniformah, strelno orožje, temu pa so sledili alpinisti, roko-borci, plavalke v plavalnih kostumih, telovadci, intelektualci, žanjice riža, Tibetanci, skesani svečeniki. Ta defile prav nič ne spominja na onega na Rdečem trgu v Moskvi, ki se odvijal ob prazniku sovjetske revolucije.

Tri bombe modela Los Alamos

Kar je bilo na paradi vojaškega, je bila samo tristopenjska raketa, dolga 15 metrov, in letalo z delta krili, ki je brez dvoma kitajskega izvora, saj ni podobno nobenemu drugemu tovrstnemu letalu. Pred predstavniki tujih sil, zbranih na tribunah, je tisočletna Kitajska pokazala, da vstopa v dobo teledirigiranih naprav.

Mao Ce Tung, pravijo opazovalci, še ne bo tako hitro razpolagal z letali za prevažanje jedrskega orožja. Toda lahko ga izdeluje in spusti v zrak bombo, kadar se bo njemu zahotelo. Kitajska ima danes pet atomskih reaktorjev, ki jih je dobila iz Sovjetske zveze; obratujejo samo štiri: v Pekingu, v Kharbinu, v Sainu na reki Wei in v Cong-Kingu na reki Jang Ge. Pekinški reaktor uporablja kot gorivo obogateni uran. Že leta 1959 je izdelal 33 vrst radioaktivnih materialov, najvažnejši so kobalt 60, sodium 24, fosfor 32 in kalcij 45.

En reaktor z 10.000 kilovatnimi urami lahko napravi letno 2 do 3,6 kilograma plutonija; pometakem je ta reaktor dal Kitajski do danes že 10 do 23 kilogramov plutonija. Če pa prištejemo še ostale tri, znaša kitajska rezerva plutonija 50 do 60 kilogramov. To je ravno dovolj za tri bombe tipa Los Alamos, kakršno so Američani spustili leta 1945 na Hirošimo. Po Ruskovi izjavi so vprašali Lu Sao Cija, predsednika kitajske republike, o točnem datumu eksplozije. Morebitni Maov naslednik je pravi »rdeči menih«, ki ga je obsedla doktrinarska strast za narodni ponos. Pokazal je naslove zahodnih časopisov, ki govorijo o Ruskovi napovedi, in rekel: »Ta bomba je samo na papirju, pa se že trese ves svet.«

Sedaj ni več le na papirju.

Priredila TONCI JALEN

Bombe ni več

sovražila sleherno znanost, ki je prišla iz Zahoda. Neki kitajski cesar je leta 1816 sporočil angleškemu kralju: »Dvor ne ceni ničesar, kar prihaja od daleč.« S tem, da uvaja rdečo Kitajsko na področje atoma in tehnologije, pa bo Mao morda povzročil hujšo in temeljitejšo revolucijo kot je bila ona, leta 1949.

Atomski znanstvenik iz Kalifornije

Pred prelomom z ZDA so se kitajski profesorji udeleževali raziskovanj velikih ameriških znanstvenikov. Ameriko so ganile knjige Pearl Buckove, zapeljal pa jo je tudi nasmeh maršala Čang Kaj-Seka. Čen Hsueh-Sena, direktorja Instituta za dinamiko na kitajski Akademiji znanosti, odgovornega za program teledirigiranega orožja, je njegov oče seigonski bogataš, poslal leta 1934 na Institut za tehnologijo v Kaliforniji. Po diplomii, štiri leta pozneje, je postal asistent na istem institutu. Med vojno je bil svetovalec ameriških zračnih sil, ki so mu po nacističnem porazu poverile nalogo proučiti Hitlerjeve rakete v Nemčiji. Ko je leta 1950, po uspeli kitajski revoluciji, zopet postal ponosen na svojo deželo, se je poskušal vrniti domov. Toda ZDA so ga zadržale in šele po petih letih se je lahko vrnil na Kitajsko. V zameno zanj je le-ta morala vrniti Ameriki njene državljane.

Tudi Čau Čung-Sao, pomočnik direktorja na Institutu za atomsko energijo, je študiral na kalifornijski univerzi. Ostali so bili študentje na harvardski univerzi, v Princetonu, v Washingtonu. Vsi so se vrnili domov, nekateri legalno, drugi pa tudi ne.

Ko je leta 1949, po zlomu z ZDA, usahnil vir izpopolnjevanja njenih znanstvenikov, se je Kitajska usmerila proti Kremlju. Odslej Sovjetska zveza seznanja več tisoč Kitajcev z jedrskimi in vsemirskimi vprašanji ter z izdelovanjem naprav za teledirigiranje. Oktobra 1954 podpiseta obe državi sedem dogovorov. Sodelovanje nenadoma preneha leta 1958, Kitajska kmalu preusmeri napore v dve novi smeri. Po eni strani išče v Franciji, Angliji in na Danskem tehnično pomoč. Tuje znanstvenike opogumlja, da bi se vdali Pekingu. Na drugi strani pa pomnoži proračun, namenjen raziskovanjem s sto in za zelo čuden način ponuja nagrade.

strelo iz topa pričel odvijati brezkončen spreved.

Vrata, ki s svojo gmoto gospodujejo na severno-južni osi Pekinga, so dale trgu ime: Tien An-Men (pomeni po naše nebeški mir). To je ogromen in visok zid, na katerem stoji pagoda s teraso na vrhu. Prav od tod, s tega edinstvenega prestola, opazuje Mao, obdan z maršali in ostalimi dostojanstveniki, valovanje človeške reke pod seboj in griče na zahodu.

Zahod. Po prelomu z ZDA se je Kitajska preusmerila s Pacifika na svoje province: Mandžurijo, Ningotio, Kansu, Čing-hai in Sinkiang. Nova industrijska, kmetijska in vojaška organizacija se je osredotočila na Lanchow v pokrajini Knasu, ki je na pol poti med Sinkiangom in Sanghajom. Nenadni konflikt s Sovjetsko zvezo odkritje Kitajcem pravo vrednost te neskončne zahodne pokrajine. Kitajska in SZ si prenehata deliti imetje — prva ljudske množice, druga jedrsko orožje. Mao Ce Tung, ki je prisiljen boriti se na dveh frontah, se posveti oboroževanju. In za začetek — bombi.

Sedaj se znova čuje apel z Zahoda. Na daljnih področjih, kjer strnjeno vrsto gorā prekinjajo samo planote, prekrita z blatom, ki ga že tisočletja ustvarja puščavski prah, ja Mao Ce Tung varoval, hranil in uril ljudsko armado, ki je pognala v beg Čang Kaj-Seka. Prav tam pa se danes odloča atomska usoda Kitajske. V Washingtonu je neki mož že zdavnaj napovedal ta preobrat: to je bil Dean Rusk, ameriški zunanji minister. 29. septembra je naznanil skorajšnjost kitajske atomske eksplozije. Ta izjava nedvomno predstavlja Johnsonovo prednost v predsedniški kampanji, v kateri zavzema Azija zelo pomembno mesto. Na dan eksplozije je demokratska stranka lahko dokazala Goldwaterju, da je pravilno predvidevala. Toda strašna novica na tako točnih in ujemajočih se poročilih, da razmišljanja o ameriški notranji politiki niso veliko v primeri z njo.

1. oktober: parada brez vojakov

Vohunski avioni U-2, ki so jih vodili piloti nacionalistične Kitajske, so fotografirali orjaško atomsko tovarno, ki jo Kitajci pravkar gradijo v Lanchowu. Sateliti Samos so odkrili številna zamaskirana letališča, raztresena po vsej Kitajski. Na fotografijah se da razbrati Maove pilote, ko vadijo vzlet letala

le na papirju

ingmar bergman:

Kljub prekleto žalostnemu dejstvu, da marsikdo še v letu 1964 skuša mižati pred resnicami o človekovih spolnih vrtincih, nadaljuje švedski film *Molk* režiserja Ingmarja Bergmana zmagovito pot (zmagovito predvsem za nas) po najuglednejših filmskih gledališčih Evrope. V polemiko o filmu je pritegnjen tako ažuren kot revialen tisk, pa radio in televizija. Organizirani so celo diskusijski večeri. Ljudje slišijo to in ono, zmajejo z glavami in živahno diskutirajo. Končno si film vsi ogledajo in sedaj polemika usahne. Saj se razumeva, gospa, saj se razumeva, gospod.

Mojster Bergman je zelo nedemokratičen. Kolikor filmov smo že videli, tolikokrat smo se odločili za tega ali onega junaka, za to ali ono vrlino. Tokrat pa nam filmski avtor identifikacijo vsili kar sam. Kako mu to uspeva? Prvič v zgodovini filma je spolnost kot primaren način občevaranja med ljudmi prikazana kot agonija, kot načrt fundament človekovega bivanja. Pri tem nikakor ne gre pozabiti, da je ravno film s svojo pogumno šablono — odprl je namreč vrata seksu — napravil iz spolnosti neznosni mit in s tem blokiral mladane vsa humana prizadevanja, temelječa na brezobzirni analizi naših izkustev.

Zdaj pa nam naenkrat, po ogledu filma, ravno ta zapeljana in prevrantska spolnost nudi tolikšno mero resnično človeških zmožnosti. Kdo bi ne bil osupel!

Tako. Zdaj pa je čas, da utišam svoje neprikrito navdušenje in povem nekaj o vsebini filma, o resnici agonije.

ni vprašanje. Razpravljanje v tej smeri je eksponentno meščanski miselnosti, ki se v svoji filistrski vncmi predaja moralnim deliktom. V nekem trenutku si Ester seže pod pižamo do svoje dojke in po trebuhu navzdol. V dvorani je bilo slišati dovolj glasno pritajen ženski smeh. Nekaj bolj odkritosrčnih obiskovalcev pa je dejansko pobegnilo.

V tem filmu res ni nikomur prizaneseno. Tako ostudno potencirana resničnost je podrejena ideji. Film je idejen. Bergman je prignal svoje misli do absurda, da so tako videti stvari jasnejše in nam skozenj govori.

Bolezen Esterine ljubezni je bolezen družbe. Perverznost te ženske je njena asocialnost, osamljenost kot posledica neke katastrofalne socializacije. Ester nezadovoljena umira. Ne more delati (ona prevaja), ker jo strah neusahljivo vznemirja. Bitja, s katerimi kontaktira, so Ana, ki se je izogiba, deček, starec, postrešček in klovnovski liliputanci.

Tudi Ana je sama. Toda nje ni strah ljudi, ona gre po ulici, kjer srečuje le moške in si enega izbere. Ko pa jo Ester človeško nagovori, se zave vsih razdalj med ljudmi in tedaj je mož, ki zasaja svojo strast v njene boka, v primerjavi z njeno bolečino le še žival. Za razliko od Ester Ani torej uspe vzpostaviti kontakt z mestom, katerega govorica je njima in dečku nerazumljiva.

Tudi otrok je osamljen. Boji se konjev, občuduje tanke, sanjari o avionih, s pištolo meri na ljudi. Z materjo zapustita mesto, zapustita Ester. Toda s seboj nosi sporočilo, ki ga ne razume in za katerega njegova mati pravi, da nič ne pomeni. In ravno to je finale človeške tragedije!

Tragedije, kot jo sliši Bergman.

IZTOK GEISTER

Filmi, ki bodo na sporedu

HORACE 62 je francoski črnobeli cinemascope poizkus Andrea Versinija, ki je bil do sedaj znan predvsem kot scenarist (Vsi ne morejo ubijati) in igralec. Govori o stari rakrani Korzike — krvni osveti. Režiserja je vodila Corneilleva drama, saj film konča z besedami: »Jutri, ko me bodo odvedli v zapor, ne bom vedel, zakaj sem vse to naredil.« Priporočamo!

TISINA režiserja Vladimira Basova je v času, ko se v ZSSR pojavljajo nenavadno nagle spremembe, s svojo tematiko posebno dobrodošel. Znamenje Staljnovega kulta osebnosti, proti kateremu se film bori, je stalno navzoče, vendar je že prepozno, ker je na vrsti »dehruščovizacija«. Film je vreden ogleda in priporočamo nekaj razmisleka ob odnosih med ljudmi.

PLAZA ZELJA (dobesedni prevod — TAM KJER SO DEČKI) je barvan in v cinemascopeu ter skuša najti odgovor na temo: do kam so lahko deklice pri 18 letih spusti s fantom? To je, vsaj kaže tako, osrednji problem komercialnega dela ameriške proizvodnje (obstaja še napredna newyorška skupina), ki smo ga videli že v Kazanovem **RAZKOSJU NA TRAVI** in upamo, da nam **PLAZA ZELJA** ne bo uničila želje po podobnih floridskih plažah.

SHERLOCK JUNIOR je eden najboljših filmov Buster Keatona, predvsem zaradi spretnosti uporabe novitet iz tistega časa, ki bo na sporedu filmske šole obenem s predavanjem o komikih nemega filma. Za ljubitelje filma bo to prijetna osvežitev, saj se bodo lahko podrobneje seznanili z »najbolj nemim od vseh nemih«. j-p

molk

Trije prizori iz Bergmanovega filma MOLK

Ester, Ana in njen sin, še otrok, potujejo. Ester je bolna. Zato pije žganje, potem ko se nastanijo v sobah prostornega hotela. Ester, ki zadovoljuje svoj odnos v lezbijški ljubezni, trpi, ker se je Ana danes izogiba. Ana je nestrpna, gre v mesto, kjer med varietejkim programom neki moški in ženska občujeta pred njenimi očmi. Potem se Ana strastno udaja demonskemu natakarkju. Ester pride v sobo in se Ani izpove. Ta zanika njeno ljubezen in jo obtoži lastniškega odnosa. Ko Ana in deček naslednji dan odhajata na vlak, ostaja Ester v postelji. Dečku napiše na kos papirja sporočilo v jeziku, ki ga nihče od njih ne razume in ki ga govorijo v tem mestu.

Mislím, da vprašanje, ali je film, tak, kakršnega gledamo, spodoben ali nespodoben, sploh

Jezno je odrinil nazaj stol. »To tu sploh ne pride v poštev! To stanovanje je za naju samo zaslužio zatočišče. Saj menda ne misliš, da bom vse svoje življenje prebil v tej temni luknji? Nekoč bom kupil nazaj Lenley-Court.«

»S čim,« je vprašala mirno.
»Z denarjem vendar, ki ga bom zaslužil,« je odvrnil in nato spet presedlal nazaj na svojega osovraženega prijatelja.

»Sicer pa Wembury ni mož, s kakršnimi bi smela občevariti! Danes sem govoril o njem z Mauriceom, ki je tudi mnenja, naj bi to poznanstvo opustila.«

»Res?« Maryn glas je zvenel mrzlo. »In Maurice tudi misli tako — to je pa res zanimivo!«

Pogledal jo je z nezaupanjem. »Zanimivo? Jaz res ne najdem pri tem nič zanimivega,« je momljala. »Zdi se, da ne veva, da ...«

Stala je na drugem koncu mize, njemu nasproti. Uprla je roki ob mizo in dejala: »Odlodila sem se, da bom še naprej govorila z Alanom, razumeš? Zal mi je, če Maurice s tem ne soglaša ali če misliš ti, da sem preprosta ženska. Toda, jaz imam Alana rada ...«

»Jaz sem prej tudi imel rad svojega služabnika, pa sem ga kljub temu odpustil,« jo je prekinil Johnny razdraženo.

Zmajala je z glavo. »Johnny, Membury ni tvoj sluga! Čeprav misliš, da je moj okus pokvarjen, je Alan vendarle mož, tak, kot si jaz zamišljam prave može: značajan, dober, pošten. In takih mož ne najdeš na vsakem oglu!«

Hotel ji je zabrusiti še nekaj surovega, pa se je vzgriznil v ustnice in oba sta umolknila.

Naslednjega dne naj bi Mary Lenley začela s svojim novim življenjem. Misel na to jo je zdaj

klavir ki je stal v kotu. Oglevala si ga je, nato pa se je obrnila k ženski.

»Ali Mr. Meister igra klavir?«
»On?« je dejala stara dama smeje. »Jaz tudi mislim, da igra, pa še kako!«

Zraven te sobe je bila majhna predsoba brez vrat, ki je očividno služila za pisarno, kajti ob stenah so stale omare in na majhni pisalni mizi je bil pokrit pisalni stroj.

Komaj je imela čas, da se je nekoliko ogledala, že so se odprla vrata in vstopil je živahni, smeeljajoči se Mr. Meister. Pohitel je k njej in vzel obe njeni roki v svoji.

»Moja ljuba Mary, to je čudovito,« je dejal. Njegovo navdušenje se ji je zdelo nekoliko smešno.

»Pri meni ne gre za vljudnost obisk, Maurice,« je odvrnila, »prišla sem, da bi delala.«

Odtegnila mu je svoji roki, kajti spomnila se je, da svojčas ni bila z njim v tako ljubeznivih odnosih in v mislih je skušala ugotoviti, v kakšnih odnošajih je bil pravzaprav Meister z njeno rodbino. Nazadnje se je zdelo sama sebi smešna: čemu zavračati to povsem nedolžno ljubeznivost!

»Moja ljuba Mary — tu je dela dovolj! Dokumenti, izjave prič ...« oziral se je okrog, kakor bi iskal, kaj naj ji še pove. Pri ogledovanju pa je razmišljal, kako naj jo zaposli.

»Ali znate pisati na pisalni stroj?« Pričakoval je, da bo zanikala in se je začudil, ko je pritrdila.

»Pisalni stroj sem imela že, ko sem bila stara dvanajst let. Podaril mi ga je očka, da bi se kratkočasila z njim.«

To je bil majhen izhod iz trenutne zadrega.

Strmel je vanjo in ni mogel odvrniti oči od nje. Se lepša je bila, kot si jo je naslikal. Bila je tisti nežni tip, ki ga je imel tako rad, temnejša kot Gwenda Milton, toda bolj fina. Iz njenih oči je žarela duhovitost, prikrita strast, ki je še nihče ni vzbudil, tleč ogenj, ki ga je bilo treba še podnetiti. Opazil je, kako je prišla v zadrego pod njegovim pogledom in kakor hitro je to opazil, se je takoj potrudil, da je razgnal meglo nezaupanja, še preden bi se utegnili razviti v oblak.

»Čakajte, pokazati vam hočem hišo,« je nadaljeval živo in jo nato vodil po starinskem slopju.

Pred nekimi vrati v najvišjem nadstropju je obstal in nato po vidnem premagovanju potegnil od nekod ključ in odprl. Mary je pogledala mimo njega in zagledala pred seboj sobo, ki je take v tej stari hiši ni pričakovala. Kljub prahu, ki je ležal vsepovsod, je bil to čudovito lep prostor, opremljen s takim razkošjem, da se je čudila. Kot se je zdelo, je bila v enem prostoru dnevna in spalna soba. Debela preproga je pokrivala tla in redke slike na stenah so bile izbrane s posebno skrbnostjo. Pohištvo je kazalo star francoski slog in težki srebrni svečniki kakor tudi svi ostali predmeti v sobi so izdajali naravno razsipno razkošje.

»Oh, kako krasna soba!« je vzkliknila, ko je premagala presenečenost.

»Da ... zelo ljubka!«

Mrko je strmel v gnezdece, ki je svojčas poznalo Gwendo Miltonovo, preden je našla svoj žalostni konec.

»Vsekakor je to boljše kot Malpas-Mansions, kaj?«

7

Čarovnik

vseeno nekoliko vznemirjala. Takoj v začetku, ko je Maurice predlagal, naj bi postala njegova tajnica, se je zelo veselila nove službe, zdaj pa, ko se je približeval čas nastopa, jo je skrbelo vedno bolj. Delo je bilo vseeno spojeno z nedoločnimi in neprijetnimi možnostmi. Sama ni mogla razumeti, kako to, da jo je misel, prej tako prijetna, zdaj kar na enkrat odbijala.

Ko je naslednjega jutra hotela zdoma, je Johnny še spal. Ko ga je poklicala, je zdehaje prišel iz svoje sobe.

»Torej med delavce hočeš,« je vprašal veselo. »To bo zanimivo! Pravzaprav bi ne smel dovoliti, toda ...«

»Toda?« je ponovila, ko je on umolknil.

Ker je poznala Johnnyjev trmoglav značaj, se ji je vedno čudno zdelo, zakaj se ni upiral njeni nastavitvi v pisarni Mauricea.

»V tvoji bližini bom in bom bdel nad teboj,« je dejal dobre volje.

Hiša Mr. Meistra se je povsem razlikovala od temnih in umazanih hiš v sosesčini. Bila je nekoliko odmaknjena od ceste in je stala sredi visokega zidovja, v katerem so bila velika, črna vrata, ki so vodila na dvorišče; sredi njega pa je stala majhna gosposka hiša, grajena v gregorijanskem slogu. V njej je stanoval Mr. Meister in imel tam tudi svoje poslovne prostore.

Ko je Mary pozvonila, ji je odprla stara ženska in jo je peljala po obrabljenih stopnicah navzgor, odprla je bogato okrašena vrata in jo spustila v prostor, ki ga bo v kratkem le predobro spoznala. Bila je to velika, z lesom obita soba, ki je bila nekoč salon premožnega kupca iz Cityja, tedaj, ko je odlična gospoda še stanovala v bližnjih hišah, kjer so zdaj prebivali le reveži in zločinci.

Soba je bila sicer nekoliko zanemarjena, kljub temu pa dokaj prijetna. Po stenah so visele slike, ki je v njih takoj spoznala dela velikih mojstrov. Na vse pa jo je začudil velik

Meister ni nikoli želel pa tudi ne pričakoval, da bo Mary njegovo ponudbo za namestitev vzela zares, — nikoli, dokler je ni zadnjikrat videl v Lenley-Courtu in spoznal, da se je iz neokretnega otroka razvila v čudovito lepo dekle.

»Dal vam bom izjavo priče v prepis,« je dejal in mrzlično iskal po svoji pisalni mizi med razmetanimi papirji. Dolgo je trajalo, preden mu je prišel v roke spis, ki je bil dovolj nedolžen zanjo, kajti Maurice Meistrovi klienti so bili prav posebne vrste in za svojo življenjsko devizo si je postavil tisto rečenico, ki pravi, da naj desnica ne ve, kaj dela levica. Zato pa mu je tudi bilo težko zaupati njenemu vpogledu večino svoje dvomljive korespondence, in šele, ko je spis prebral do konca, ga ji je izročil.

»No, Mary, kaj mislite o vsem tem?« je vprašal. »Sedite vendar, ljubica!«

»Kaj mislim o vsem? O tem kraju? Maurice, v strašnem kraju živite!«

»Veste, kraja nisem jaz ustvaril, ampak sem ga že takega našel,« se je smejal. »Ali se boste tu dobro počutili, Mary?«

Pokimala je, »Mislim, dal zelo prijetno je, delati za koga, ki ga že dolgo poznam — in Johnny bo vedno blizu mene. Dejal je, da ga bom lahko pogosto videla.«

Njegove težke veke so se povesele za kratek trenutek.

»O!« je dejal Maurice Meister in je gledal mimo nje v prazno. »Dejal je torej, da se bosta lahko večkrat videla? Pa menda ne tudi med uradnimi urami?«

Ni čutila sarkazma v njegovem glasu.

»Ne vem, kako so vaše uradne ure. Toda, ali ni lepo, da imam Johnnyja pri sebi?« je vprašala. »Nič hudega ni, ker delam za vas, ki ste prijazni in me že dolgo poznate, hudo bi pa bilo, če bi morala delati za tučja in bi ne imela brata, ki bi me čakal na stopnicah in me spremljal domov.«

Njegovo namrščno čelo se je zgladiilo. »Treba je le obrisati prah in jo nekoliko očistiti in že je tu soba za princeso — sploh pa nameravam to sobo prepustiti popolnoma vam v uporabo, moja draga!«

»Meni v uporabo?« strmel je vanj razprtih oči. »To je nemogoče, Maurice! Jaz stanujem skupaj z Johnnyjem in ne bi mogla bivati tu!«

Zmignil je z rameni. »Johnny? Na! Toda nekega večera bi utegnilo postati kasno — ali pa bi Johnnyja ne bilo. Niti misliti si ne upam, da bi kdaj sami stanovali v tisti zanikni luknji.«

Zaklenil je spet vrata in ji sledil nizdol. »To je zadeva, v kateri se morate sami odločiti,« je menil lahkotno. Soba je tu, če jo boste kdaj potrebovali, vam je na voljo.«

Ni mu odgovorila, ampak se je zatopila v svoje misli. V sobi je nekoč že nekdo stanoval, to je bilo gotovo. Ženska je stanovala v njej — kajti, opremljena ni bila za moškega. Mary je postalo nekam neprijetno, saj ni vedela nič o Maurice Meistru in njegovem zasebnem življenju. Nejasno se je spominjala, da je Johnny nekoč omenil določeno epizodo iz Meistrovega življenja, vendar takrat ni bila prav nič radovedna.

Gwenda Milton!

»Prestrašila se je, ko se je nenadoma domislila tega imena. Gwenda Milton, sestra zločinca! Zdrznila se je, ko so njene misli spet potovale nazaj k tisti lepi sobici, ki je v njej bival duh mrtve ljubezni! Sedela je pred pisalnim strojem in zdelo se ji je, da strmi vanjo bled, v smrtnem strahu spačen obraz. Zgrozila se je in se obrnila, toda soba je bila prazna in od nekod je slišala moški glas, ki je prepeval znano pesem.«

Maurice Meister ni veroval v strahove!

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 31. OKTOBRA DO 6. NOVEMBRA

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 31. oktobra

8.05 Nastop ljubljanskega okteta — 8.25 Melodije za razvedrilo — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Mladi izvajalci glasbene šole Farnca Sturma — 9.45 Majhni zabavni ansambli — 10.15 Dopoldanski glasbeni sejem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Domači pele-mele — 12.30 Iz solistične koncertne glasbe — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Odlomki iz oper — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Trije zbori KUD France Prešeren iz Kranja — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Izložbeno okno — 18.45 S knjižnega trga — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Ob svetovnem dnevu varčevanja — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Za prijeten konec tedna

NEDELJA — 1. novembra

6.00 Jutranji glasbeni spored — 6.30 Napotki za turiste — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 Iz albuma skladb za otroke — 9.05 Dopoldanski koncert — 10.00 Se pomnite, tovariši — 10.30 Mirno spavaj... — 10.40 Počasni stavki iz del Lajovica in Skerjanca — 11.00 Razpoloženske skladbe — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Lepe melodije 13.30 Otožne in umirjene slovenske narodne pesmi — 14.00 Literarna oddaja — 15.05 Nedeljski operni koncert — 16.00 Reportaža z dopoldanskih komemoracij — 16.20 Beethovnova peta simfonija — 17.05 Melodije za velike orkestre — 17.20 Radijska igra — 18.01 Iz komorne in solistične glasbe — 18.45 Pregled športnih dogodkov — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečične glasbe — 22.10 Zeličar — 21.00 Iz slovenske simfo vam lahko noč — 23.05 Nokturna s skladbami jugoslovanskih avtorjev

PONEDELJEK — 2. nov.

8.05 Jutranja glasbena srečanja — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.10 Zaplesimo in zapojmo — 9.25 Iz narodne zakladnice — 9.45 Pihalna godba JLA — 10.15 Pisan orkestralni intermezzo — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Pred domačo hišo — 12.30 Kitara, klavir in klavirimbalo — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Drobni prizori iz oper — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Lepe melodije — 16.00 Vsak

dan za vas — 17.05 Glasbena križanka — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Zvočni razgledi — 18.45 Družba in čas — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Zabavne melodije — 20.28 Simfonični koncert — 22.10 Nočni akordi — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz orkestri vam igrajo

TOREK — 3. novembra

8.05 Igra ansambel Borisa Franka s pevci — 8.25 Lahka glasba — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Nekaj ansambelskih opernih prizorov — 9.45 Zvočne miniature — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Ljubljanski komorni zbor poje vojaške pesmi — 12.30 Iz koncertov in simfonij — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Pet minut za novo pesmico — 15.30 V torek navsvidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Predstavljamo vam jugoslovanske ansamble zabavne glasbe — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Dvajset minut z radijskim pihalnim orkestrom — 20.20 Radijska igra — 21.30 Radi bi vas zabavali — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Nočni koncert

SREDA — 28. oktobra

8.05 Glasbena matineja — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Mariborski komorni zbor poje pesmi — 9.25 Dopoldanski domači pele-mele — 9.45 Mali komorni intermezzo — 10.15 Zabavni zvoki — 10.45 Clovek in medigra — 11.00 Pozor, nimaš zdravje — 10.55 Glasbena prednosti — 12.05 Radijska kmečka univerza — 12.15 Na kmečki peči — 12.30 Arije in intermezzi — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Kaj in kako pojo otroci po Jugoslaviji in po svetu — 15.30 Tako poje naša dežela — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Shakespeare in glasba — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Iz fonoteke radija Koper — 18.45 Naš razgovor — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Komorni zbor RTV Zagreb — 20.20 Melodije jugoslovanskih skladateljev — 20.40 Samson in Dalila — radijska priredba opere — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz s plošč

CETRTEK — 5. novembra

8.05 Glasbena srečanja — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Pika Nogavička — glasbena pravljica — 9.45 Dopoldanski domači pele-mele — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Cez hrib in dol — 12.30 Opoldanski orkestralni divertimento — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Naši pevci v operah železnega repertoarja — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo 15.30 Koračnice igra Mariborski pihalni orkester — 15.40 Literarni sprehod — Aktualnosti doma in v svetu 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Turistična oddaja — 18.00 — 18.15 Odskočna deska — 18.45 Jezikovni pogovori — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Cetrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 21.40 Literarni nokturmo — 22.10 Nočni akordi — 23.05 Bachov večer

PETEK — 6. novembra

8.05 Iz Bele Krajine in Hrvaške — 8.35 Za vsakogar nekaj — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Igra veliki pihalni orkester — 9.35 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Pesmi Stephen Foysterja poje Komorni zbor RTV Ljubljana — 10.35 Novo na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Nekaj domačih v instrumentalni izvedbi — 12.30 Z junaki iz Puccinijevih oper — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Brahms in Ravel štiriročno — 15.05 Napotki za turiste — 15.30 Slovenske narodne melodije — 15.45 Novo v znanosti — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Revija naših pevcev zabavne glasbe — 18.45 Kulturna kronika — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Arena za virtuozne — 20.30 Tedenski zunanjepolitični pregled — 20.40 Kako aranžiramo — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Za ljubitelje jaza — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Simfonija št. 5

K I N O

Kranj »CENTER«

31. oktobra amer. barv. CS film LEV ob 16., 18. in 20. uri, premiera amer. barv. CS filma PLAZA ZELJA ob 22. uri

1. novembra amer. barv. CS film PLAZA ZELJA ob 13. uri, amer. barv. CS film LEV ob 15., 17. in 19. uri, premiera franc. barv. filma HORACIJ 62 ob 21. uri

2. novembra franc. CS film HORACIJ 62 ob 16., 18. in 20. uri

3. novembra franc. CS film HORACIJ 62 ob 16., 18. in 20. uri

4. novembra amer. barv. CS film PLAZA ZELJA ob 16., 18. in 20. uri

5. novembra amer. barv. CS film PLAZA ZELJA ob 16., 18. in 20. uri

Kranj »STORZIC«

31. oktobra jug. barv. film POT OKOLI SVETA ob 18. uri, amer. barv. film DEJVI KROKET IN PIRATI ob 20. uri

1. novembra ital. barv. CS film ZELENA MAGIJA ob 10. uri, amer. barv. film DEJVI KROKET IN PIRATI ob 14. in 20. uri, jug. barv. film POT OKOLI SVETA ob 16. in 18. uri

2. novembra amer. barv. CS film ANASTAZIJA ob 16. in 18. uri, premiera sov. filma TISINA I. DEL ob 20. uri

3. novembra sov. film TISINA I. DEL ob 16. uri, franc. barv. CS film LEPTICA IN CIGAN ob 18. in 20. uri

4. novembra amer. film FANTOVSKI VEČER ob 16. in 18. uri, sov. film TISINA II. DEL ob 20. uri

5. novembra sov. film TISINA II. DEL ob 16. uri, franc. barv. film SLEPI POTNIK ob 18. in 20. uri

Strazišče »SVOBODA«

1. novembra amer. barv. film DEJVI KROKET IN PIRATI ob 17. uri, jug. barv. film POT OKOLI SVETA ob 19. uri, premiera amer. barv. CS filma PLAZA ZELJA ob 21. uri

3. novembra sov. film TISINA I. in II. del ob 19. uri

Cerkije »KRVAVEC«

31. oktobra angl. barv. film POD OKRILJEM NOCI ob 19. uri

1. novembra angl. barv. film POD OKRILJEM NOCI ob 17. in 19. uri

Jesnice »RADIO«

31. okt. do 1. nov. franc. barv. CS film ZENA JE ZENA

2. novembra nem. amer. barv. CS film PESEM O PISANEM BALONU

3. do 4. novembra ital. špan. barv. film POLKOVNIKOVE PUSTOLOVSCINE

Jesnice »PLAVZ«

31. okt. do 1. nov. ital. špan. barv. film POLKOVNIKOVE PUSTOLOVSCINE

2. do 3. novembra franc. barv. CS film ZENA JE ZENA

5. do 6. novembra jug. nemški film CLOVEK IN ZVER

Zirovnica

31. oktobra amer. barv. VV film PAST ZA STARSE

1. novembra amer. angl. film KRIK STRAHU

4. novembra franc. barv. CS film ZENA JE ZENA

Dovje-Mojstrana

31. oktobra amer. angl. film KRIK STRAHU

1. novembra amer. barv. VV film PAST ZA STARSE

5. novembra franc. barv. CS film ZENA JE ZENA

Koroška Bela

31. oktobra jug. nemški film CLOVEK IN ZVER

1. novembra amer. barv. CS film SEPETANJE NA BLAZINI

2. novembra ital. špan. barv. film POLKOVNIKOVE PUSTOLOVSCINE

Kranjska gora

30. do 31. oktobra amer. barv. CS film SEPETANJE NA BLAZINI

1. novembra jug. nemški film CLOVEK IN ZVER

5. novembra ital. špan. barv. film POLKOVNIKOVE PUSTOLOVSCINE

Podnart

31. oktobra amer. barv. CS film KARNEVAL V NEW ORLEANSU ob 19. uri

1. novembra amer. barv. CS film KARNEVAL V NEW ORLEANSU ob 17. in 19. uri

5. novembra franc. romunski barv. film KODIN ob 19. uri

Ljubno

31. oktobra jugosl. film ZVIŽG OB OSMIH ob 19. uri

1. novembra franc. film NAPOLEONOV OFICIR ob 18. uri

Radovljica

30. oktobra amer. CS film PSYHO ob 20. uri

31. oktobra amer. barv. film KARNEVAL V NEW ORLEANSU ob 18. uri

1. novembra amer. CS film JUŽNI PACIFIK ob 17.30

1. novembra amer. film PSYHO ob 20. uri

3. novembra amer. film MORSKI OREL ob 18. in 20. uri

4. novembra franc. romun. barv. film KODIN ob 18. in 20. uri

5. novembra amer. western film MOJA DRAGA KLEMENTINA ob 20. uri

6. novembra ital. barv. film VSAKO NOC NOVO LETO ob 20. uri

gledališče

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE

PETEK — 6. novembra ob 19.30 Osk. BOG Z VAMI, MLADA LETA — premiera;

Poleg drugih prednosti, ki so jih imeli naši pradedje na svoji neasfaltirani poti (nobene jeze zaradi avtobusov, birokratov, cen električnega toka, direktorjev, evidenc, faktorjev, gostincev, hidrocentral in tako dalje po abecedi naprej), so bili rešeni tudi sleherne skrbi za rezervne dele. Če se je srednjeveškemu državljanu pokvarilo prevozno sredstvo (beri: crknilo kljuse), mu ni bilo treba pognati polovice premoženja za pismene, telefonske in ustne urgence pri proizvajalcu in servisih, temveč je defektnega hrčaka prijel za rep in ga zavlekel za najbližji grm, mrhovinarjem za prvi menu. Zeni Starega Slovana ni bilo treba letati od trgovine do servisa, pa od servisa do tovarne, kjer so iz-

»ČEKANOBLESK z vsemi rezervnimi deli...« Na zaslonu televizorja bo migljala slika dojenčka, ki bo v ritmu leta 2050 čeblljal: »Mamica odkal si mi kupila kahlico LULU z vsemi lezelnimi deli, ti ni treba več plati pleničk...« Zenitovanske posredovalnice bodo v svojih oglasih obljubljale: »Zanesljivo vam poskrbimo primernega življenjskega druga z vsemi rezervnimi deli...« Neon na fasadi bo utripal: »ZA V S SA O NAS OAL TNI P PIR Z VS MI EZERVNIMI D LI!« S plakata se vam bo smehljalo prsato bitje: »Uporabljajte samo jugoslovanske vžigalice z rezervnimi deli!« (Vsekakor pametna zamisel, kajti polovice naših vžigalic 20. stoletja ne prižgeš, če nimaš vžigalnika).

Rezervni deli

delali nepokorni lonec ekonom, in iskati rezervnih tesnil, temveč je svoj muhašti lonec dala na stran in ga hladnokrvno porabila le še enkrat, ko ga je sredi prvega zakonskega viharčka vrgla Staremu Slovanu v košato glavo. Skratka, človeštvo je shajalo brez rezervnih delov, časopisi pa brez rubrike Pisma bralcev, ki so ji križi in težave okrog rezervnih delov dandanes ogrodje in hrbčnica, brez katerih bi se sesedla kot prazen žakelj.

Toda ta brezservisna doba človeštva ni dolgo trajala. Pojavil se je sovražnik vseobčega človeštva, ki si je, hujši od Hunov, kuge in potresa, zadal nalogo, da si neizprósno podvrže civiliziranega človeka in ga na veke vekomaj vklene v svoje. Pojavili so se rezervni deli. Pojavila se je nadloga, ki spremlja človeka od rojstva do smrti kot bolhe psa. Abonirani na vsak naš korak nam rezervni deli belijo lase, gnetejo žolčne kamne in dvigajo krvni pritisk. Vsakdo jih pozna. Vsakdo jih potrebuje. Vsakdo jih išče. Vsakdo jih kolne. Le redki pa slutijo, kam nas tira to prekletstvo in kaj nas čaka na oni strani vrat v 21. stoletje...

Radio 21. stoletja bo hreščal (zaradi slabih rezervnih delov): »Kupite zobotrebec

Tako torej izdelka, ki mu ne bo dodan vsaj en rezervni del z rezervnim delom za rezervni del rezervnega dela, še pes ne bo povohal. Berači ne bodo hoteli vzeti milodara brez rezervnega dela. Direktorji ne bodo sprejemali novih tajnic, če jim ne bodo pokazale, kako je z njihovimi rezervnimi deli; šolniki bodo izdajali priročnik z rezervnimi deli za starše posebej in posebej za sprejem na višje šole; karieri bodo imeli rezervne dele pri roki v najbližjem predalu in si jih bodo po potrebi in priliki natikali na obraz, jezik, komolce in hrbet; epidemija rezervnih delov ne bo prizanesla nikomur.

Človeku se še pleša naježi, če pomisli, v kakšni mreži se bodo kobacali naši potomci, ker bo rezervnih delov na tržišču seveda občasno zmanjkovalo, ker bodo zaradi silne konjunktore slabe kvalitete, ker bodo servisi presegali in zamujali roke, ker...

ČUK V TRANZISTORJU

Op. »redništva:« Avtor nam je tokrat poslal nedokončano delo, ker mu je odpovedal pisalni stroj. Upajmo, da bo do prihodnje številke Panorame uspel dobiti zanj rezervne dele in nam poslati novo pisanje.

Telefonske naprave same ugotavljajo napake

V Belovih laboratorijih so razvili nov električni stik avtomatske telefonske centrale. Aparatura pri napaki oz. motnji sama ugotovi svojo okvaro in jo signalizira tehnikom.

Vsak del aparature je namreč montiran v dvojni izvedbi. Če nastane motnja, preizkusi en del aparature drugi enaki del, pri čemer pa ni zastoja. Okvaro signalizira naprava prek telexa, tehniki pa jo primerjajo s podatki v reparaturnem priročniku. V najkrajšem možnem času ugotove pokvarjen del in ga zamenjajo v aparaturi. Popravila so zato vedno preprosta in ne predstavljajo zastoja v telefonskem prometu.

Kelti so proizvajali odlično jeklo

Na Magdalenski gori pri Dravogradu na Koroškem, nedaleč od jugoslovanske meje, so odkrili Avstrijci velike razvaline iz keltske in rimske dobe. Po obsežnih raziskavah so ugotovili, da so na tem mestu Kelti in pozneje Rimljani topili železo in pridobivali pravo jeklo. Našli so dobro ohranjene sekire, igle, dlata in kladiva, še danes običajnih oblik. Avstrijski metalurški inštitut je raziskal kvaliteto orodij in dožgal, da ustrezajo celo današnji moderni proizvodnji. Znani »ferrum noricum« izvira torej odtod.

Pri izkopavanju so našli sicer obrise peči in ostanke oglja, vendar verjetno nikoli ne bo moč povsem dognati po kakšnem proizvodnem postopku so izdelovali Kelti in pozneje Rimljani celo jeklene predmete. Avstrijski časopisi poudarjajo, da najdba potrjuje njihovo slavno tradicijo železarstva.

Največji parni kotel na svetu

Američani grade do sedaj največji parni kotel na svetu, ki bo dajal dnevno 72.000 ton pare. Kotel bo porabil na uro 350 ton premoga (dnevna poraba bo tako 170 železniških vagonov) in dajal 3.000 ton pare pri pritisku 165 atmosfer in temperaturi 560°C. Skozi kotel bo preteklo dnevno toliko vode, kot jo porabi vsak dan mesto s 135.000 prebivalci — približno Ljubljana.

Pod kotlom bodo imeli dvoje ločenih kurišč, tako da bodo po potrebi kurili izmenoma samo eno kurišče. Za kurjenje bodo uporabili poleg premoga tudi premo-gov prah ali nafto.

Zunanji premer parnega kotla bo dosegel višino 18-nadstropne stavbe in bo 65 m širok. Kurišče bo na površini 14.500 m² in ustreza prostoru 40 običajnih stanovanj.

Para bo poganjala turbinski generator, ki bo dajal električno energijo moči 1 milijarde wattov.

Parni kotel bodo dokončali leta 1966.

Sonce ni kroglja

Ameriški astronomi so ugotovili na podlagi merjenj izven zemeljske atmosfere, da sonce ni kroglja. Njegova zunanja oblika ni kot so do sedaj domnevali — okrogla, temveč jajčasta in precej podobna žogi za rugby. Odkritje so potrdili znanstveniki v strokovnem časopisu ameriškega astronomskega društva.

Televizija

SOBOTA — 31. oktobra

RTV Beograd 17.40 Filmi za otroke, 18.05 Predstavljamo vam — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Ime in priimek — mladinska igra — RTV Zagreb 19.30 Vsako soboto — RTV Beograd 19.45 Propagandna oddaja — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.30 Jazz scena — RTV Ljubljana 20.40 S kamero po svetu — RTV Beograd 21.10 Medaljoni — RTV Zagreb 22.05 Propagandna oddaja — RTV Ljubljana 22.10 Dick Powell vam predstavlja, 23.00 TV obzornik

NEDELJA — 1. novembra
RTV Beograd 9.15 Piknik — RTV Ljubljana 9.30 Gozdni čuvaji — film — RTV Beograd 10.00 Kmetijska oddaja, Sportno popoldne — RTV Ljubljana 18.30 Planine okrog Sarajeva, 19.00 87. policijska postaja — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.45 Koncert ob dnevu štednje — RTV Ljubljana 21.45 Komemoracije — TV obzornik

PONEDELJEK — 2. nov.
RTV Ljubljana 11.40 Televizija v šoli, 15.20 Ponovitev šolske ure, 16.40 Ruščina na TV, 17.10 Angleščina na TV — RTV Beograd 17.40 Francosčina, 18.10 Risanke — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in

TV obzornik, 18.45 Domača nega bolnika — RTV Beograd 19.15 Tedenski športni pregled — RTV Ljubljana 19.45 Cik-cak — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Glasbeni kotiček — RTV Beograd 20.40 Nekaj o čemer ne moremo govoriti — TV igra — Evrovizija 21.30 Koncert dunajskih filharmonikov — RTV Ljubljana 23.25 Naš teleshow, 23.40 TV obzornik

TOREK — 3. novembra
Ni sporeda!

SREDA — 4. novembra
RTV Zagreb 17.10 Učimo se angleščine — RTV Ljubljana 17.40 Tik-tak, 17.55 Pionirski TV studio, 18.25 Napoved in

TV obzornik, 18.45 S kamero po Afriki — RTV Beograd 19.15 Sonata in trije gospodje — RTV Ljubljana 19.45 Propagandna oddaja — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.30 Beseda in čas — RTV Ljubljana 21.40 TV akcija, 21.50 Kulturna oddaja, 22.20 TV obzornik

ČETRTEK — 5. novembra
RTV Zagreb — 10.00 TV v šoli — RTV Beograd 11.00 Francozi pri vas doma — RTV Ljubljana 16.40 Ruščina na TV, 17.10 Angleščina na TV — 17.40 Na črko, na črko — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Po Jugoslaviji — RTV Ljubljana 19.15 Glas-

bena porota, 19.45 Cik-cak — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Narodna glasba — RTV Zagreb 20.40 Vsi sami sleparji — RTV Ljubljana 21.40 Dan ima 24 ur, 22.10 TV obzornik

PETEK — 6. novembra
RTV Zagreb 17.10 Angleščina, 17.40 TV v šoli — RTV Ljubljana 18.10 TV slikanica, 18.25 Napoved in TV obzornik, 18.45 TV tribuna — RTV Zagreb 19.15 Narodna glasba — RTV Ljubljana 19.45 Propagandna oddaja — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Celoveški film, 22.00 Življenjski freski v manastirih, 22.25 TV obzornik